

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

J. Bouma, Kampen

De wet als alternatief? (2)

Galaten 3:19 en 20

We gaan in deze schriftoverdenking nog weer terug naar wat we de vorige keer hebben gezegd over de funktie van de wet. We zijn toen aan twee verzen voorbij gegaan, die zich, reïns inziens, niet zo gemakkelijk laten begrijpen.

Vss 19 en 20: Waartoe dient dan de wet? Om de overtredingen te doen blijken is zij erbij gevoegd, totdat het zaad zou komen, waarop de belofte sloeg, en zij is op last van (God) door engelen in de hand van een middelaar gegeven. Een middelaar is niet (de vertegenwoordiger) van één; God echter is één.

Paulus stelt hier dus de vraag naar de funktie van de wet, als de wet geen alternatief is voor de belofte. Welke funktie vervult de wet dan in het heilsplan van God?

De apostel geeft hier voor ons gevoel een heel omslachtig antwoord. Dat doet hij om zo zorgvuldig mogelijk de plaats van de wet af te bakenen t.o.v. de belofte. En, naar ik denk, om de ontoereikendheid van de wet aan te tonen.

Welke funktie heeft de wet in Gods heilsplan? Om de overtredingen te doen blijken is zij erbij gevoegd, totdat het zaad zou komen, waarop de belofte sloeg, zegt Paulus. N.H. Ridderbos geeft in zijn prachtige studie 'Paulus' een hele duidelijke uitleg van dit vers. Het is de moeite waard om dat eens rustig door te lezen. De redenering van de apostel is als volgt: God heeft de belofte gegeven aan Abraham en zijn zaad, waarmee Christus wordt bedoeld (vs 16). Abraham heeft in zijn leven voor een deel de vervulling van de belofte mogen zien, maar zoals dat vaker in de Schrift gebeurt, de vervulling heeft meerdere verdiepingen. De belofte aan Abraham krijgt z'n echte vervulling pas in zijn zaad, in Jezus Christus. En in die tijd tussen Abraham en Christus is de wet erbij gekomen. Dat was in de dagen van Mozes; Paulus noemt zelfs een datum: 430 jaar na Abraham.

De funktie van de wet is, en dat hebben we vorige keer besproken, het ontmaskeren van de zonde als zonde. Het prikkelen van de begeerte door het gebod. De wet maakt een mens dus niet vrij, maar toont nog eens te meer

aan, hoe sterk de mens gevangen zit in de zonde. De wet, en dat is een konsekwente redenering van Paulus, kan een mens niet rechtvaardig maken voor God. Er ligt a.h.w. een deksel op het leven, vanwege de zonde én vanwege de wet, en het leven zal op den duur verstikken, als niet iemand dat deksel wegneemt.

En dan volgt een zin, waarin Paulus uitlegt hoe de wet er gekomen is, en ook dat is een aanwijzing, dat voor Paulus de wet niet gegeven is voor de verlossing van de mens. „Zij is op last van (God) door engelen in de hand van een middelaar gegeven.” Die middelaar zal Mozes geweest zijn; de nadruk ligt hier echter niet op zijn persoon, maar op zijn ambt. De omschrijving is wat omslachtig, maar wel begrijpelijk. God heeft de wet in handen gesteld van de middelaar.

Door engelen of in de tegenwoordigheid van engelen. In het eerste geval spelen zij een bemiddelende rol, in het tweede geval treden ze op als getuigen. Waarmee het rechtskarakter van de wet onderstreept wordt.

God-engelen-middelaar. Het lijkt alsof met deze formulering een afstand wordt geschapen tussen God en de wet, nu deze in de hand van de mens wordt gegeven. De wet in mensenhanden weerspiegelt niet meer de volle glans van Gods heiligheid. Daarbij komt ook de bemiddelende rol, die Mozes (de middelaar) vervult in de uitleg en toepassing van de wet. Het radikale van Gods geboden lijkt te worden afgezwakt in de menselijke toepassing ervan. Voor de mozaïsche wetgever geldt in veel gevallen: tegemoetkomendheid jegens de zwakheden van mensen. Denk o.a. aan de huwelijkswetgeving, waar de Heiland aan herinnert in Matt. 19, „met het oog op de hardheid van uw hart heeft Mozes toegestaan uw vrouwen weg te zenden...”

En dan komen we bij vs 20. Geen gemakkelijke zin om te begrijpen. De N.B.G.-vertaling leest: „Een middelaar is niet (de vertegenwoordiger) van één; God echter is één”. De Statenvertaling heeft: „En de middelaar is niet (middelaar) van een, maar God is een.” In de Groot Nieuwsbijbel lezen

we: „Maar voor een middelaar is geen plaats als het om één partij gaat, en God is één.”

U proeft wel, hoe je ook vertaalt, de bedoeling wordt niet direkt duidelijk. Laten we daarom proberen de gedachting van Paulus nog eens te volgen. Hij stelt: Bij de wet komt er een middelaar aan te pas. En bij een middelaar is meer dan één partij in geding. Maar God is één.¹

God is één. Dat herinnert ons aan de geloofsbelijdenis van Israël. Voor Israël is er geen ander dan de Here,

37e jaargang – nr. 11
21 mei 1993

In dit nummer

- 195 H. Smit
Heerlijke gedachtenis (2)
- 196 J. Meulink
Het christelijk gehalte van het CDA
- 198 H. Algra
Evangelischen en gereformeerden kunnen van elkaar leren
- 200 J. Bouma
Waar gaat het naar toe? (1)
- 201 J. Smelink
Ere wien ere toekomt
- 202 C.P. Kleingeld
Het begrip "verantwoordelijkheid" in de Bijbel

Opbouw

Veertiendaagse uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P.J. van Kampen
Mr.dr. J. Meulink
Ds. K. Muller
M.J.F. van der Wal

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Tel. 05130-20476

Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Onder andere(n)

M.J.F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist.
Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadministratie

M. van Veelen-Vreugdenhil
Administratie Opbouw
Bronsmos 7
2914 AC Nieuwerkerk aan den IJssel
Tel. 01803-20205.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min. f 25,- contributie op bovenstaand gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementenprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 65,- per jaar of f 36,- per half jaar.
Voor studenten f 52,- per jaar.
Buitenland f 92,- per jaar of
f 104,- per luchtpost. Chequekosten
buitenland: f 15,-.

Advertenties

Tarief: 60 ct. per mm. bij 45 mm. breed (excl. 17,5% BTW). Advertenties inzenden tot woensdag 8.30 uur, anderhalve week vóór verschijningsdatum. Familieberichten uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor verschijning. Advertenties en familieberichten rechtstreeks naar Nedag, t.a.v. het bedrijfsbureau

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 03420-10760, fax 03420-92542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

de soevereine God, de Schepper van hemel en aarde. Daar legt Paulus nu de nadruk op, om te laten zien dat God soeverein, vrijmachtig is in zijn heilshandelen.

We hebben gezien, dat bij de wet twee partijen in geding zijn. God en mens. In het jodendom heeft dat geleid tot een zekere gelijkwaardigheid van God en mens. Twee gelijkwaardige partners in het verbond. Maar daarmee wordt God afhankelijk gemaakt van de medewerking van de mens, wordt Hij ingeperkt in zijn vrije beschikking. Echter als het om het heil van de mens

gaat, om de rechtvaardiging van de goddeloze, dan is God niet afhankelijk van de mens, zegt Paulus. God is één, dat betekent: God is soeverein, vrijmachtig in het vervullen van zijn heilsplan. Hij gaat daarin een eigen weg, buiten de mens om, de weg van de belofte. En dat betekent: Een mens wordt niet gerechtvaardigd door de werken, maar door genade. Soli Deo Gloria.

1 Met dank aan dr. H.M. Mulder, die mij bij het lezen van deze verzen zeer behulpzaam is geweest.

EEN JAARTJE WAT ANDERS?!

Zou je het leuk vinden om te koken voor zo'n 50 studenten of om mee te werken op het secretariaat van De Wittenberg?

Trekt het je om mee te leven in de studentengemeenschap en enkele vakken te volgen?
Dat kan in '93/'94 als

diakonaal medewerker m/v

Wij bieden je oa: kost, inwoning en f 250,- zakgeld pm.
Wil je meer weten? Bel dan even: 03404-24166.
De Wittenberg, voorheen Reformatorische Bijbelschool,
Krakelingweg 10, 3707 HV Zeist.

ngj

STICHTING
NEDERLANDS
GEREFORMEERD
JEUGDWERK

RELATIES

Het februarinummer van Verkenning, het Nederlands Gereformeerde Jeugdblad, is een themanummer. In dit nummer wordt door een aantal schrijvers stilgestaan bij de verschillende vormen van relaties die we in ons leven kunnen hebben: familierelaties, vriendschappen, verkeer, huwelijk, etc.

Veel van deze relaties lijken vanzelfsprekend: het wordt pas vervelend als er iets fout gaat. Maar omdat relaties een heel belangrijk deel van ons leven vormen is het goed hierover na te denken. De schrijvers staan stil bij wat de Bijbel over deze dingen zegt, omdat je geen betere leidraad bij dergelijke vragen kunt hebben.

Dit themanummer, dat ook prima geschikt is voor de jeugdvereniging, kun je voor f 8,50 bestellen bij:

Joke Vos-Niewold
Wittgensteinlaan 347
1062 KJ Amsterdam
Tel: 020-6153770

H. Smit

Heerlijke gedachtenis...! (2)

We zagen de vorige keer, dat het van groot belang is, dat de Here juist brood en wijn gekozen heeft als tekenen van zijn lichaam en bloed. Daardoor komt het Avondmaal te staan in het licht van kracht en vreugde!

Vreugde! Nu denk ik aan de kritiek, die zo vaak onze Avondmaalsvieringen treft: Het is eigenlijk een bedrukte aangelegenheid, of – meer rechtuit geformuleerd – het is een sombere boel!

Inderdaad, ik heb het zelf ook vaak zo meegemaakt! Voor jezelf kon je het feestelijke nog wel bewaren. Maar de indruk van een binnenkomende vreemdeling zou niet zijn en niet kunnen zijn, dat daar bij ons een viering, iets feestelijks, plaatsvond. Hij zou denken aan verdriet en grote bedruktheid!

„Het is een sombere boel!” – Zo heb ik het ook vaak horen zeggen. Ongezouten kritiek op de 'somberheid'. Nogal kortaangebonden. En wat gebeurde er dan? Heel gauw viel de gemeente uiteen in sombere en bedrukte mensen aan de ene kant en luchthartige en oppervlakkige mensen aan de andere kant. Het wederzijdse oordeel! Kwelijke polarisatie! De satan weet een haastig, bits en onzorgvuldig oordeel uitnemend te gebruiken om 'polarisatie' in de gemeente aan te brengen! Kracht en vreugde! Daar moeten we niets van afdoen! Maar hoe moeten we dan staan tegenover wat we als bedruktheid en somberheid ervaren?

Woord van genade

Het kwam wel voor, dat ik tegen één van mijn jongens zei: Je hoeft niet verdrietig en bang te zijn. Je krijgt geen straf! Daarmee zei ik niet, dat verdriet en bangheid misplaatst waren. Vaak was dat niet het geval. Mijn woord bevatte niet een kritiek op misplaatste vrees en bedruktheid. Neen, het was een woord van – menselijke! – genade, dat de – veelal terecht! – ingetreden angst en bedruktheid wegnam! Ik denk dat je dat in de bijbel ook vaak tegenkomt. Ik heb nu voor ogen de zo vaak voorkomende uitdrukking „Vrees(t) niet!”: De engel tot de herders (Luk. 2:10); de Here Jezus tot de vrouwen (Matth. 28:10); de verheerlijkte Jezus tot Johannes (Openb. 1:17). Er zou nog veel meer te noemen zijn! Moeten we dan altijd maar dat woord beschouwen als een verwijt van ongelooft, van misplaatste vrees? Ik geloof het niet. Al de genoemden werden geconfronteerd met de heerlijkheid van God en van de Zoon van God. Terwijl zijzelf schepsels en stervelingen en (dus) zondaars waren! Daarom zie ik dat woord „Vrees(t) niet!” liever als een woord van grote genade, waardoor de vrees opgeheven wordt! Een zeer werkelijke opheffing van

vrees en verdriet. Uit genade! Iemand kan bezig zijn met het gericht van de Here. Eenmaal – hoe spoedig mischien! – zal hij voor die grote heilige God moeten verschijnen! Dat boezemt hem vrees in!

Moeten we dan over hem heen vallen in verwijten? Moeten we hem dan op stoere wijze zeggen, dat zijn vrees geheel en al misplaatst is? Waarschijnlijk zouden we hem daarmee erg isoleren van de gelovigenkring zonder dat we hem van zijn angst zouden verlossen. Is het niet beter om tot hem te zeggen: „Broeder, als je jezelf tegenover de heilige God stelt, dan komt die vrees over je, want je bent een zondaar, zoals wij allemaal. Maar je mag niet vergeten, dat God in zijn genade de vrees opheft: de herders, de vrouwen, Johannes. Niemand kan dat dan alleen die heilige God zelf. Maar Hij heeft het gedaan en Hij doet het! Om Christus' wil!”? Geduldig en met helderheid van het één naar het ander voortgaan. Zoals de Here zelf dat zo geduldig gedaan heeft en doet! Opheffing van de vrees en bedruktheid door het woord van zijn genade! En daardoor alleen!

Genadig bevel tot vreugde

In Nehemia 8 wordt ons een 'gemeentevergadering' van Israël beschreven, voorafgaande aan de viering van het Loofhuttenfeest (15 en volgende verzen). Ezra opent het boek der wet van Mozes. Uit dat boek wordt gelezen. Onderricht in de wet van God wordt gegeven. Dan barst het gehele volk in geweën uit (10). Misplaatst? Kleingelovig? Sombor? Maar het gaat hier om de wet van Mozes. Om het onderricht uit die wet. Wie wordt dan niet herinnerd aan een stroom van zonden in Israël, de eeuwen door? Wie zou niet wenen, als hij de wet hoort en in het licht van de wet de geschiedenis ziet met daarin als dieptepunt de ballingschap en als hij in dat alles de spiegel van Israëls zonden aanschouwt? Was Israël maar altijd met deze ernst vervuld geweest!

En toch wordt de droefheid opgeheven door een bevel van genade! Zeker, hoofdstuk 9 vermeldt ons een dag van boete en bede. Er blijft plaats voor! Maar nu, in hoofdstuk 8, wordt de droefheid opgeheven: „Weest dus niet verdrietig, want de vreugde in de Here, die is uw toevlucht” (11). Wat mooi is dat! Wie kan die droefheid misplaatst noemen? Wie maakt hier een verwijt? Maar de Here heft in de overvloed van zijn genade de droefheid op! Hij kan dat. Hij alleen! In dat genadige bevel(!) dat gehoorzaamheid(!) vraagt!

Vreugde bevelen – neen, dat is geen mensenwerk! Dat is een Goddelijk genadewerk!

De vreugde in de Avondmaalsviering

In het meer genoemde Avondmaalsformulier wordt gezegd, dat ieder zijn zonden en vervloeking moet bedenken en dat het kruis van Christus hem de maat, of liever gezegd: de mateloosheid van zijn zonden voorhoudt. Er moet droefheid over de zonde zijn en een waar berouw!

Is het juist voor een 'ware Israëliet' een wonderlijke zaak, als hij geneigd is in die droefheid te blijven steken en daarover somber en bedrukt te blijven? Zou je over hem heen moeten vallen met verwijten over een misplaatste somberheid en hem hard moeten vallen om zijn verdriet? Leert de bijbel zelf ons niet een veel meer evangelische aanpak? Een aanpak dus die veel meer de genade van het evangelie tot haar recht doet komen?

„Broeder, het is helemaal niet vreemd of misplaatst, dat Christus' kruis als spiegel van de mateloosheid van je zonden je tot grote droefheid brengt. Het is ook allerminst verwonderlijk, dat die droefheid ook je gang naar de Tafel begeleidt, al is ze dan verstild tot wat we somberheid of bedruktheid zouden willen noemen.

Maar dan moet je wel naar Christus luisteren. In brood en wijn zegt Hij tegen ons, tegen jou, dat de bitterheid van zijn offer alleen en uitsluitend voor Hem is geweest. Wat vanuit dat offer naar ons, naar jou, toekomt is louter kracht en vreugde! Daarom komt er ook een genadig bevel naar je toe: De vreugde in de Here, ook jouw toevlucht! Sta op tot de vreugde in je Heer! Zonder dat in brood en wijn uitgetekende bevel zou dat onmogelijk zijn. Maar door zijn bevel heft de Here zelf in wonderlijke genade onze somberheid en bedruktheid op! Een bevel van wonderlijke genade!”

Vreugde in de Here – Voor ons zondaren wonderlijk en verbazingwekkend! Geen vanzelfsprekendheid. Hij en Hij alleen heft de bedruktheid en de somberheid op! Een 'vrolijk christendom', dat zijn eigen vrolijkheid zelf wel meebrengt, levert van dit genadewonder alleen maar een caricatuur op! Door zijn bevel verblijden we ons in een grote vreugde! Geen product van ons mensen!

Sámen!

Een vorige maal sprak ik de hoop uit, dat de overdenking van brood en wijn in hun betekenis onze Avondmaalsviering positief zou mogen beïnvloeden. Nu spreek ik de hoop uit, dat de overdenking van het genadebevel, dat angst en droefheid opheft, ons zal helpen elkaar wat positiever te benaderen en dat zij zo een positieve invloed zal hebben op het sámen-vieren van het Heilig Avondmaal!

J. Meulink

Het christelijk gehalte van het CDA

Het afscheid van bisschop Bomers van het CDA heeft ook in politieke kringen nog al wat beroering gebracht. Bij dit afscheid speelde, naast andere meer kerkelijke zaken, ook de wet gelijke behandeling en de euthanasieregeling een rol.

Volgens Bomers heeft het CDA in deze zaken een beleid ontwikkeld, dat hij onmogelijk nog als christelijk kan herkennen. Hij vraagt zich dan ook af of het CDA nog wel een christelijke partij genoemd kan worden.

Nu is er vanaf het begin al verschil van mening geweest over de vraag of het CDA een christelijke partij was. Zo heeft in de jaren zeventig de toenmalige KVP-leider al eens de uitspraak gedaan, dat het beslissende

criterium voor het CDA niet het Evangelie was, maar het program...

Wanneer je nu naar de praktijk bij zaken als de euthanasieregeling en de wet gelijke behandeling kijkt, vraag je je af, of die KVP-leider uit de jaren zeventig toch niet gedeeltelijk gelijk heeft gekregen.

Zo is bij de euthanasieregeling het begrip overmacht op onaanvaardbare wijze opgerekt. De meldingsplicht is een lachertje.

Wilsonbekwamen kunnen verder in de voorgestelde regeling nooit zelfstandig hun aanspraak op bescherming van lichamelijke integriteit waarmaken.

Terecht sprak het kamerlid van Leijenhorst de vrees uit, dat met name

zwaar gehandicapte baby's, psychiatrische patiënten, demente bejaarden straks onvoldoende bescherming krijgen. En de overheid is toch als dienaar van God geroepen het zwakke te beschermen.

Actieve levensbeëindiging is op grond van Gods wet verboden.

God heeft gezegd, dat wij de grens tussen leven en dood niet eigenmachtig mogen overschrijden.

In de wet gelijke behandeling wordt op bepaalde punten verboden verschil te maken tussen goed en kwaad.

Art. 23 van de Grondwet zegt, dat het aanstellen van onderwijzers behoort tot de bevoegdheid van de bijzondere school – Daarom mag de school ook

J.M. Smelik, Nieuwegein

De Geest heeft lange adem

„Hoe zou het verder met hen gaan?“, heb ik me meermalen afgevraagd wanneer dienstplichtigen afzwaaiden. Soms heb je als legerpredikant een goed contact met hen opgebouwd. Ik denk aan die twee, Jos en Hans, die ik halverwege de zestiger jaren leerde kennen.

Om de veertien dagen was het bataljon een weekend paraat en dus werden er kerkdiensten gehouden. De twee waren van huis uit rooms-katholiek, maar zochten iets wat hen meer aansprak.

Zo kwamen ze regelmatig in de diensten in het Protestants Militair Tehuis, waarin ik voorging. Werkten er zelfs actief aan mee.

Toen hun diensttijd erop zat gaven ze me een boek, waarin ze als opdracht schreven:

„Wie op de akker van de Geest zaait, zal de vruchten van de Geest oogsten (Gal. 6).“

Als herinnering aan het fijne contact in Oirschot.”

Een kostbare herinnering.

Met Jos bleef ik daarna nog een tijd

contact houden. Het jaar erop trouwde hij met een gelovig hervormd meisje. Ze vroegen mij op hun huwelijksdag een samenkomst te leiden. Ondanks de kerkelijke verscheidenheid vonden alle partijen elkaar in het Woord, het gebed, de lofzang.

Daarna raakten we uit elkaars gezichtsveld.

Je denkt er dan nog wel eens aan terug: wat zou er van hen geworden zijn?

Na jaren kom ik de ander, Hans, toch weer tegen: als televisiepresentator in een aktualiteitenrubriek of in gesprek met de minister-president. Intussen de 45 al gepasseerd. Zou het geloof nog wat voor hem betekenen? Heeft het door de Geest gezaaide vruchten voortgebracht?

Je krijgt op die vragen doorgaans geen antwoord.

Laat het maar aan de Geest over...

Maar soms word je door de Geest verrast.

Niet lang geleden nam ik de telefoon op en kreeg Jos' vrouw aan de lijn. Of ik me hen nog herinnerde, zei ze. En of ze me wat mocht vragen. Binnenkort zouden ze 25 jaar getrouwd zijn en nu zou ze het zo enorm fijn vinden als mijn vrouw en ik op hun trouwdag bij hen op de koffie zouden komen. 't Moest voor Jos een verrassing blijven. Had u zijn gezicht moeten zien toen hij de deur opendeed en ons onverwacht zag staan!

Allemaal een kwart eeuw ouder geworden, maar direkt de herkenning. En na een poosje praten ook de herkenning in de Geest.

Er was wel heel wat gebeurd in die 25 jaar.

Enkele maanden na hun trouwen haakte Jos wat het geloof betreft helemaal af.

Hij kon het met zijn scherpe, exacte denken maar niet rijmen.

Bleef boordevol vragen zitten waar hij geen antwoord op vond. Had tenslotte maar de knoop doorgehakt: kappen ermee...

Zijn vrouw stond alleen in het beleven van het geloof, in de kerkgang, in de Christelijke opvoeding van hun kinderen, in het gebed voor haar man.

Na jaren komt er een crisis in Jos' leven. Hij vindt de rust die hij zoekt niet. Hoewel maatschappelijk geslaagd geeft het leven hem niet de bevrediging waarnaar hij verlangt. Wat is dat geloof dan toch?

Welk geheim verbergt het?

Is het de onwaarneembaar-waaiende Geest die hem er toe drijft toch weer naar de kerk te gaan?

Het roept aanvankelijk nog meer vragen en verzet bij hem op.

Een tijdlang wordt hij zo door deze geestelijke worsteling in beslag genomen dat hij niet kan werken.

Totdat hij gaat inzien, dat hij veel te rationalistisch bezig is. Alsof het geloof een berekening is, die je als accountant kunt controleren: het klopt of het klopt niet...

Er breekt iets in hem.

Eindelijk komt er ruimte voor de Geest.

Het wordt een onuitsprekelijke bevrijding voor hem.

Als hij erover vertelt straalt de blijdschap van z'n gezicht.

Wat een verrassing om elkaar na al die tijd zo weer te ontmoeten en te herkennen!

Ook die dingen gebeuren.

Staan dan wel niet in de krant.

Mogen best eens genoteerd worden, vind ik.

Vandaar.

kijken naar de levensstijl van de leerkrachten.

Het gaat hier dus niet over de vraag of homofiele onderwijzers geweerd moeten worden, maar het behoort wel tot de bevoegdheid van de christelijke school om dat te doen.

Deze wet ontnemt aan de christelijke scholen en andere organisaties de vrijheid om personeel te benoemen, dat in de levensstijl de grondslag van de school in praktijk brengt.

Terecht typeerde de Raad van State deze wet als overbodig, onduidelijk en op bepaalde punten een product van politieke zelfoverschatting.

Uiteraard moet echte discriminatie binnen christelijke instellingen afgevoerd worden als zonde tegen God en de naaste. Maar het is totaal wat anders als christelijke organisaties instemming vragen aan het te benoemen personeel met christelijke normen en waarden. Hier gaat het om de vrijheid van godsdienst in de samenleving voor christelijke organisaties.

Is het CDA wel een christelijke partij? Het is wel zo, dat deze partij zich aandient als christen democratisch appel. Toch heeft de partijvoorzitter (in navolging van Andriessen) het vorig jaar verklaard, dat het CDA geen christelijke partij is.

De Bijbel is voor het CDA niet meer dan een inspiratiebron, maar geen politieke encyclopedie. Een merkwaardige reactie. Niemand heeft gesteld, dat de Bijbel een politieke encyclopedie is...

Het beroep op de Bijbel in een politieke discussie wil niet zeggen dat de Schrift ook opengeslagen moet worden, aldus van Velzen. Kent van Velzen het program van zijn eigen partij wel? Daarin wordt nl. uitgesproken, dat het CDA het Evangelie aanvaardt als richtsnoer voor het politieke handelen.

Gelukkig hebben de opmerkingen van v. Velzen wel geleid tot heftige discussies.

Ook de stelling van v. Velzen, dat het CDA geen getuigenispartij is, is niet juist. Het CDA is tot beide geroepen. Ze moet bezig zijn met de praktische politiek, maar ze moet zo nodig ook getuigenispartij zijn.

Uit het feit, dat het CDA het Evangelie als richtsnoer voor het politieke handelen aanvaardt volgt ook dat het CDA wil streven naar een maatschappij waarin de Bijbelse gerechtigheid meer gestalte krijgt, de mens zijn vrijheid en verantwoordelijkheid beter kan beleven en het welzijn van allen wordt gediend.

En daarom wendt het CDA zich tot het hele Nederlandse volk.

Laat het CDA de drang om te regeren zwaarder wegen dan de politieke idealen? Is men niet te toegeeflijk geworden?

Is het ook niet opvallend, dat Nederland in de laatste decennia van een traditioneel christelijk land veranderd is in een van de meest libertijnse landen van de wereld?

Hoe ver b.v. de euthanasievrijheid

gaat bleek dezer dagen in een geval dat een psychiater een patiënt middelen verschafte om zelfmoord te plegen.

Wordt bij het CDA niet te vaak uit het oog verloren hoe belangrijk het is om de verbinding tussen geloof en politiek vast te houden? En die verbinding tussen geloof en politiek is zelfs bestaansvoorwaarde voor het CDA.

Ik krijg de indruk dat het voor het CDA ook een probleem is, dat men aan de ene kant de natuurlijke achterban wil behouden, maar dat men aan de andere kant ook wervend wil blijven voor kiezers, die aan de christelijke grondslag nauwelijks een boodschap hebben. Voor een christelijke partij moet de werkelijkheid het uitgangspunt zijn, anders gaat men in de lucht zweven. Men moet zich echter niet bij die werkelijkheid aanpassen, alsof dat onvermijdelijk zou zijn, maar het moet wel het startpunt zijn, omdat ze werkelijk is. Beslissend is dan echter welke weg men kiest.

Deze werkelijkheid moet men beoordelen in het licht van wat het Evangelie betekent voor mens, maatschappij en overheid. Daarbij is ook het zedelijk draagvlak van de bevolking een belangrijke factor.

Dit beleid kan het CDA als minderheid niet alleen uitvoeren, maar slechts met hulp van andersdenkenden.

Dit houdt het sluiten van compromissen in – De grenzen van een dergelijk compromis liggen daar waar fundamentele principes worden aangetast. Een compromis dient een gezamenlijke stap vooruit te zijn.

Zoveel mogelijk zal het CDA als regeringspartij mee de verantwoordelijkheid moeten aanvaarden. Zou dit echter een aantasting van fundamentele beginselen betekenen, dan moet het CDA, hoewel regeringspartij, zich op dat punt beperken tot een getuigenis. Helaas blijkt het relativisme het CDA steeds meer in zijn greep te krijgen.

Voorziening
Gereformeerde
Pleegzorg

De afdeling Voorziening Gereformeerde Pleegzorg (VGP) van de Stichting Gereformeerd Jeugdwelzijn (SGJ) (uitgaande van de Christelijke Gereformeerde Vereniging voor Jeugdwelzijn en Stichting De Driehoek)

nodigt u voor een

INFORMATIE-AVOND PLEEGZORG

te houden op 3 juni 1993, aanvang: 19.30 uur.

Plaats: Jeanne d'Arcdreef 11, 3561 SB Utrecht.

De VGP zoekt crisisopvangouders en pleegouders die jongeren in de leeftijd van 0-18 jaar voor kortere, of langere tijd willen opnemen.

Tijdens deze avond wordt informatie verstrekt over hoe u pleegouder kunt worden en wat er van pleegouders wordt verwacht.

E.e.a. zal worden toegelicht door een ervaren pleeggezin en een begeleidend maatschappelijk werker, m.b.v. het filmpje: 'Pleegouder zijn is meer dan ouder zijn'.

U kunt zich voor deze avond tot uiterlijk maandag, 24 mei a.s., telefonisch aanmelden bij de SGJ/VGP, tel.nr.: 030-610795.

Voor vragen kunt u op dinsdag en woensdag terecht bij
Albert Pullen, tel.nr. 038-224142, of
Gerda Willemsen, tel.nr.: 030-610795.

H. Algra, Den Helder

Evangelischen en gereformeerden kunnen van elkaar leren

(verslag van het ochtendgedeelte van de jaarvergadering van de gereformeerde persvereniging 'Opbouw')

Buiten scheen de lentedag overvloedig. Binnen – in een goedgevulde Utrechtse Jeruzalemkerk – zaten leden van de gereformeerde persvereniging 'Opbouw' en belangstellenden. Ze luisterden 's morgens naar een lezing en konden vragen stellen over de inhoud van dat referaat. Ze zongen psalmen en gezangen. In de lunchpauze konden ze oude en nieuwe bekenden ontmoeten. 's Middags hield één van de redactieleden een korte inleiding over het redaktiebeleid en kregen de aanwezigen de gelegenheid om vragen te stellen over de inhoud van 'Opbouw'.

De spreker op deze jaarvergadering was dr. A. van der Dussen uit Eindhoven. Naar aanleiding van zijn proefschrift over de Amerikaanse evangelical Charles Grandison Finney (zie 'Opbouw', 37/6) lag het voor de hand dat hij iets zou vertellen over de evangelische beweging. En dat gebeurde ook. In zijn referaat ging ds. van der Dussen in op overeenkomsten en (vooral) verschillen tussen gereformeerden en evangelischen. Het was een compacte lezing waarin toch zeer veel aspecten van de evangelische beweging genoemd werden. Om het luisteren te ondersteunen werd gebruik gemaakt van een overhead-projector met goedverzorgde sheets. Op die manier kon het aandachtig luisterend gehoor maximaal kennis nemen van alles wat ds. van der Dussen deze ochtend door wilde geven. Dit verslag is niet de plaats waar de gehele lezing weergegeven kan worden; we moeten ons beperken tot enkele hoofdlijnen.

Geloofsbeleving

Ds. van der Dussen begon zijn inleiding met een ontmoeting op een verjaardag waarbij een dochter de felicitatie aan het adres van haar moeder aanvulde met een zegenwens. Dat had hem getroffen. Gereformeerden zijn op zo'n moment vaak toch wat geremd in de uiting van hun geloof. Evangelischen hebben iets van een 'ongeremde expressie': geloof en dagelijks leven zijn haast vanzelfsprekend geïntegreerd; het geloof hoort er gewoon bij, ook bij een gelukwens. Ze lijken ook veel minder onder de indruk van de secularisatie: ook met hun ongelovige buurman durven ze zomaar te praten over God.

Ook in de kerkdiensten van evangelischen treft ons vaak de 'ongeremde expressie'. In vergelijking tot de (doorsnee) kerkdienst in een Gereformeerde kerk is de liturgie bij evangelischen losser, de muziek is anders. De kerkdiensten zijn minder strak georga-

niseerd, men lijkt meer open te staan voor vernieuwing, voor nieuwe vormen. Daar komt bij dat evangelischen de bijzondere ambten minder benadrukken en meer de nadruk leggen op het 'ambt aller gelovigen'. Zodra je je bij een gemeente aansluit word je voor vol aangezien en word je daadwerkelijk ingezet.

Evangelischen leggen een grote nadruk op het gebedsleven. Dat geldt zowel de binnenkamer als de ontmoetingen met anderen en de kerkdiensten, waarbij voorbede en lofprijzing een ruime plaats innemen. Ze staan open voor spirituele zaken en zoeken voortdurend de ontmoeting met God en naar Gods leiding in hun leven (overigens: ook een gereformeerd voorman als Abraham Kuyper had een eigen gebedskamer!).

Verder kenmerken de evangelischen zich vaak door een radicale ethiek (politiek, sociaal, maar ook persoonlijk: hoe geef je je geld uit?).

Theologie

Er zijn mensen voor wie de geloofsbeleving van evangelischen weldadig aan doet. Zouden wij ons als gereformeerden zich niet door hen moeten laten corrigeren? Ds. van der Dussen vond van wel. Toch meende hij vooral op het theologische vlak ook bezwaren tegen de evangelische beweging in te moeten brengen. Er is nogal eens sprake van 'fundamentalisme'; men gebruikt niet zelden losse teksten die dan buiten hun verband komen te staan. Baptisme en chiliasme (volwassendoop en duizendjarig rijk) zijn ac-

centen in de leer die gereformeerden vreemd zijn. Een groot bezwaar tegen de 'evangelische theologie' was voor dr. van der Dussen echter het dualisme tussen God en de duivel, d.w.z.: iets moet van God komen óf van de duivel. Dit kan in het pastoraat tot grote schade leiden. Je bent depressief, de depressie verdwijnt niet en dan krijg je ook nog te horen dat dat van de duivel komt en te maken heeft met een gebrek aan geloof. Ook in ander verband komt dit dualisme naar voren, zoals in de manier van denken over 'alternatieve geneeswijzen' (bijvoorbeeld in het idee dat ieder 'alternatief' middel van de duivel afkomstig is).

Aansluitend op het proefschrift van dr. van der Dussen kan ook als bezwaar tegen de evangelischen de neiging tot perfectionisme genoemd worden. God verandert mensen, maar de visie op heiliging en groei kan zó ver gaan dat het (bijna) leidt tot het idee dat de mens zonder zonde kan leven. Voor alle duidelijkheid: bij herhaling stelde ds. van der Dussen dat je niet kunt spreken van de evangelischen. Er is bij hen (net als bij de gereformeerden) sprake van allerlei richtingen. Vooral in Groot-Brittannië zie je evangelische auteurs die in een aantal opzichten veel verwantschap vertonen met gereformeerde theologen.

Wat kunnen we van elkaar leren?

Wat kunnen we als gereformeerden in zijn algemeenheid van de evangelischen leren? Dr. van der Dussen had zijn referaat als titel mee gegeven:

'Gereformeerd of Evangelisch? Kiezen of delen?' Hij zei niet alleen te willen kiezen, maar ook graag zaken met de evangelischen te willen delen. Bijvoorbeeld: de relatie tussen geloof en dagelijks leven, de expressie van het geloof, de openheid, het feit dat je je niet lam moet laten slaan door de secularisatie en daarom maar zwijgt over je geloof. Dat jongeren gecharmeerd raken van evangelischen heeft ook te maken met kwaliteiten die binnen de evangelische beweging aanwijsbaar zijn....

Maar: evangelischen kunnen ook van gereformeerden leren. In onze gereformeerde traditie zit veel dat als waardevol gezien mag worden. Bijvoorbeeld in de stijl, waar de gereformeerden vooral oog hebben voor de geschiedenis. Evangelischen leggen graag de nadruk op de kerk van alle *plaatsen* (het missionair motief); gereformeerden hebben oog voor de kerk van alle *tijden*. Je ziet dit historische perspectief bijvoorbeeld in de plaats die oude belijdenisgeschriften bij de gereformeerden innemen. Het oog hebben voor de geschiedenis, voor de kerk van alle tijden, komt ook tot uiting in de keuze van het kerklied; het Liedboek voor de Kerken (met zijn vaak heel oude liederen en melodieën) zou je meer reformatorisch kunnen noemen. Allerlei opwekkingsbundels zijn daarentegen evangelisch getint, een soort 'allerindividueelste expressie van de allerindividueelste emotie van de allerindividueelste mens'.

Pastoraat

Hoe we van de kerk van alle tijden kunnen leren illustreerde ds. van der Dussen aan de hand van de Dordtse Leerregels (I, 16; V, 11). Er kunnen zich in ons leven tijden voordoen waarin we weinig van het geloof 'voelen', de 'dorre seizoenen' in het geloofsleven. In evangelische kring is dat al gauw verdacht en kom je dan ook als gemeentelid onder forse druk te staan. Je moet steeds op de toppen van je geloofsleven functioneren. Die manier van denken kan heel bedreigend zijn. De kerk van de Reformatie heeft die dorre tijden in een mensenleven (h)erkend en zegt: wacht dan op en bidt voor betere tijden. Het kan een belangrijk pastoraal motief zijn om soms te (kunnen en mogen) erkennen dat je in je geloof minder 'op de top' funktioneert (zie bijv. Jesaja 45: 15; God is verborgen en toch is er verlossing). Ds. van der Dussen verwees hierbij met name naar de grote reformator Luther: alle gelovigen zijn tegelijk rechtvaardig en zondig. Op dit punt kunnen evangelischen (zeker in pastoraal opzicht) van gereformeerden leren: de zonde wordt niet weggeloopt; juist als goddeloze, als zondaar word je vrijgesproken.

Het pastorale motief brengt ons ook nog even naar het dualisme: God of duivel; goed of kwaad. Er zijn evangelischen die het consulteren van een psychiater radikaal verwerpen. Ben je

depressief, dan is dat het werk van de duivel; je hebt dan geen psychiater, maar bekering nodig. De kerken van de Reformatie hebben echter altijd benadrukt dat God in de geschapen wereld actief bezig is en dat je daarom ook als christen een goede psychiater mag raadplegen. De wereld zit niet zo rationeel en doelmatig in elkaar dat je alles direkt in goed of fout kunt indelen.

Diskussie

In totaal 12 aanwezigen deden een duet in het zakje van de discussie.

Daarbij gingen de vragenstellers niet alleen in op het referaat van dr. van der Dussen; ze konden vaak ook putten uit eigen ervaringen met gereformeerden of evangelischen. Een vragensteller dacht met dankbaarheid terug aan bemoedigende contacten met evangelischen in Afrika, een andere vragensteller voelde zich juist opgejaagd door het wetticisme van sommige evangelischen die hij in Nederland had ontmoet.

In de discussie werd uitgebreid stil gestaan bij Gods voorzienigheid, de uitverkiezing, de menselijke vrije wil en de vraag hoe wij hier als gelovigen uit verschillende kerken naar kijken (een voorbeeld dat o.a. door Corrie ten Boom werd gebruikt: wij zien de achterkant van het borduurkleed en weten niet hoe de voorkant eruit ziet....In de discussie kwam echter naar voren dat -óók als we de voorkant van het borduurwerk zien- de werkelijkheid er toch voor ons nog verbijsterend uit kan zien, omdat de weg van de verlossing niet volgens ons menselijk verstand -rationeel- verloopt; Luther). Ook speelde de vraag hoe de theologische visie doorwerkt in de geloofsbeleving (welk effect heeft een bepaalde manier van theologisch denken op den duur op je geloofsbeleving?). En: in hoeverre belemmert de evangelische theologie samenwerking met gereformeerden? (Van der Dussen: "Als je niet in het duizendjarig rijk gelooft, kun je toch prima met evangelischen samenwerken in de strijd tegen de secularisatie. Als je echter iemand ontmoet die heel dualistisch denkt en die achter veel zaken direkt het werk van de duivel ziet, wordt dat in de praktijk veel moeilijker"). Is het waar dat hét kenmerk van de Gereformeerde theologie de uitverkiezing is (zoals sommige evangelischen beweren) en zo ja: wat doen we daar dan mee? (Ds. van der Dussen: "De leer van de verkiezing is belast met misverstanden. Hoe kunnen we in deze tijd -met de sterke nadruk op de vrije wil van de mens - het verkiezingsgeloof toch weer vruchtbaar maken?"). Ook de verschillende accenten van de evangelische beweging in allerlei landen en werelddelen kwamen ter sprake. Zo is er binnen de Anglicaanse kerk sprake van een sterke evangelische vleugel. Er is sprake van invloeden van de charismatische beweging binnen de kerken, daarnaast bestaat er een grote variëteit aan

evangelische kerken en groepen. In allerlei landen kan de kleur van een evangelische gemeente daardoor weer verschillend zijn.

Tenslotte merkte ds. van der Dussen nog een keer op dat we dus niet alle evangelischen over één kam moeten scheren: de evangelische beweging bestaat niet. In zijn algemeenheid meende hij te kunnen stellen dat er duidelijke bezwaren kleven aan de theologische uitgangspunten van de evangelische beweging. Dat geldt zeker ook ten aanzien van de consequenties die deze visie heeft voor het pastoraat. Ten aanzien van de geloofsbeleving was ds. van der Dussen veel positiever. De Gereformeerde kerken doen zichzelf tekort als ze wat dat betreft de pluspunten van de evangelische beweging niet willen erkennen en ervan willen leren.

Kalender

van Ned. Geref. bijeenkomsten van meer dan plaatselijk belang.
Opgave: tel. 05130-20476.

15 mei Uiterste datum voor inzending van stukken bestemd voor de Landelijke Vergadering 1994 bij de Voorbereidingscommissie te Apeldoorn (J.M. Wentink, Kam. Onnesstr. 5, 7316 LM Apeldoorn)

8-10 okt. N.G.J. Bijbelstudieweekend

6 nov. Landelijke ouderlingenconferentie

19-21 nov. N.G.J. Bijbelstudieweekend

1994

12 mrt. Landelijke Vergadering Apeldoorn

Inleveren kopij

In verband met de komende Pinksterdagen dient de kopij voor het volgende nummer van Opbouw één dag eerder dan normaal te worden aangeleverd!

Hebt u al gegireerd?

In Opbouw van 23 april (nr. 9) heeft u onder de titel 'Een klein urgentieproject voor Afrika' kunnen lezen over een kleine actie ten behoeve van mr. Mpindi. Om zijn theologische vervolgstudie te kunnen beginnen aan het Calvin Seminary in Grand Rapids is op korte termijn het bedrag van ong. f 4500 nodig.

Er is al ong. f 1600 binnen. Er rest dus nog een bedrag van een kleine f 3000. Vandaar de vraag: hebt u al gegireerd?

Te weten: op postbanknummer 9710 tnv. Stichting EvTA, Ommen.

J. Bouma, Kampen

Waar gaat het naar toe? (1)

Over verandering van de moraal¹

Meestal hoort men in deze verzuchting een bezorgde ondertoon doorklinken. Lettend op de veranderingen van de moraal, waar wij mee te maken krijgen, wordt er nogal eens bezorgd opgemerkt: „Waar gaat het naar toe?” Ik ben niet zo verschrikkelijk bezorgd, moet ik eerlijk bekennen, en ook niet zo somber gestemd door alle veranderingen, die zich op het terrein van de ethiek voltrekken. Wanneer ik deze vraag stel: „Waar gaat het naar toe?”, dan stel ik die vraag eigenlijk meer uit nieuwsgierigheid dan uit bezorgdheid. In mijn studietijd heb ik geleerd, dat de moraal voortdurend verandert en dat dat ook niet anders kan in een cultuur, die voortdurend aan veranderingen onderhevig is. Ik zeg dat niet omdat ik een grenzeloze optimist ben, of omdat ik geloof in de goedheid van de mens, maar omdat ik geloof in God. Ik verwacht en vertrouw er op, dat de Here God ons de Geest en de wijsheid zal geven om met al deze veranderingen om te gaan, er een weg in te vinden. Dat betekent voor christenen nauwgezet luisteren naar de Schrift en creatief zijn in het bedenken van structuren en vormen, waarbinnen de veranderende moraal gestalte kan krijgen. Ik wil dus op positieve wijze ingaan op de veranderingen, die zich voltrekken en die niet bijvoorbaat afdoen als verslechtering of achteruitgang. Ik ga er van uit, en dat is voor mij een vast gegeven, dat de moraal verandert en zal blijven veranderen, ook al zullen mensen, tot op de dag van Christus' wederkomst, bezorgd blijven vragen: waar gaat het naar toe? Eigenlijk moet dat voor een christen geen vraag zijn, want we weten deksels goed wat het antwoord is. We leven heen naar het koninkrijk van God en dat moet ons vandaag de inspiratie, de geestkracht, geven om in te spelen op alle veranderingen, die we doormaken. Dat is niet altijd even gemakkelijk. De veranderingen voltrekken zich soms in sneltreinvaart, en niet elke verandering is een verbetering, dat beseft ik heel goed.

Het verleden als norm?

Toch zeg ik: Kijk niet te veel naar het verleden, maar kijk naar de toekomst. Het is een ernstige fout om alle veranderingen die plaatsvinden te vergelijken met het verleden en te zeggen: Zoals het vroeger was, was het beter. Het is niet fair om het verleden te hanteren als de norm, waaraan men het heden afmeet. Of een verandering goed is of slecht, dat kunnen we niet uitmaken met een beroep op het verleden. Het is vaak ook uit ergernis, uit misnoegen, dat men het heden vergelijkt met het verleden, om vervolgens het verleden op te hemelen. De Prediker (7:10) waarschuwt ons daar reeds

voor: „Zeg niet hoe komt het, dat de vroegere tijden beter waren dan deze? Want niet uit wijsheid zoudt gij aldus vragen”. Wanneer je je groen en geel ergert aan de tijd waarin je leeft, dan maak je het je zelf onmogelijk om iets positiefs te doen met het heden. En misschien is het waar, misschien was het verleden zelfs beter, maar dat mag geen reden zijn om te blijven klagen over het heden. En je er tegen af te zetten.

De moraal

Hoe ontstaat moraal en waardoor verandert de moraal? Toen ik nog in de kollegebanken zat, legde onze leermeester in de ethiek, prof. Kuitert, aan de hand van een heel simpel voorbeeld uit hoe moraal ontstaat². Het paadje door weiland. Dit voorbeeld sluit heel goed aan bij een ervaring, die ik onlangs zelf opdeed, toen ik fietsend op weg was naar ds. Kranenburg. Als je volgens het boekje rijdt, maak je een hele wijde bocht, want de weg loopt om een groot schoolgebouw heen. De meeste mensen nemen de kortste weg en die loopt achter de school langs. Maar je moet dan wel over een stuk grasveld rijden om op het pad uit te komen, dat achter de school langs loopt. Een enkeling is er mee begonnen, gaandeweg gevolgd door velen en zo is er over dat grasveld een breed pad uitgesleten. Het is geen fraai gezicht, het is zonde van het gras, maar wat kan de gemeente er aan doen? Er een agent bij zette om elke overtreder op de bon te slingeren of er een hek om heen zetten? Niets van dat alles. Want wie schetst mijn verbazing toen ik op weg naar ds. Kranenburg, stratemakers bezig zag dat uitgesleten pad te betegelen. Een illegaal paadje werd door de overheid tot een wettige route verklaard. Je kunt daar natuurlijk een hele ris ethische oordelen tegenaan gooien. Dat hoort zo niet, het is strafbaar wat er gebeurt, fietsers horen gewoon over de weg te fietsen. Maar het gebeurt. En het wordt nagevolgd en op den duur door iedereen geaccepteerd.

Zo gaat het nu ook met de moraal. We doen heel veel dingen zonder er bij na te denken. Bepaalde gewoonten en gebruiken. We lopen, zo gaat dat, over allerlei geëffende paadjes. Dat hebben hele generaties voor ons gedaan en we hebben niet direct reden om er van af te wijken. Als je bij alles wat je doet steeds weer opnieuw moet nadenken, een beslissing moet nemen, dan hou je geen tijd meer over om iets te doen. We doen een heleboel dingen, omdat dat nu eenmaal hoort bij de groep, waar we deel van uit maken. Vader en moeder hebben dat zo gedaan, zo

doen wij het ook. Zo doen ze dat bij ons in de kerk, wij konformer ons aan de moraal die in onze kerk gangbaar is.

Laat ik een voorbeeld geven. Wij, en dan bedoel ik de oudere generatie, zijn opgevoed bij de overtuiging dat seksualiteit en huwelijk bij elkaar horen. Vóór de tweede helft van de jaren 60 was dat de heersende moraal, niet alleen in de kerk, maar ook in de samenleving. En naar het huwelijk toe volgde je een duidelijk uitgestippeld paadje. De huwelijksmoraal was keurig vastgelegd in allerlei instituten, vormen en gebruiken. Je kreeg verering, en als dat vast genoeg was, ging je je serieus voorbereiden op het huwelijk. De uitzet werd bij elkaar gespaard (de verlovingsvormde daartoe de eerste aanzet), en als de mannelijke partner in het levensonderhoud kon voorzien, werd er getrouwd, nadat je bij je a.s. schoonouders de hand was komen vragen van je geliefde. Eén van de morele kodes was, voor het huwelijk geen seksuele omgang. Seksualiteit hoort thuis in de veilige bedding van het huwelijk.

Deze morele kode werd, denk ik, soms meer met de mond beleden, dan in de praktijk nagevolgd. En zo af en toe kwam er een topje van de ijsberg boven water, wanneer er in de kerk werd afgekondigd, dat na belijden van schuld tegen het zevende gebod die en die bevestiging van hun huwelijk hadden aangevraagd. Ik verbaas me er over, hoeveel oudere mensen er behoefte aan hebben alsnog op dit punt hun geweten te ontlasten. Maar de kodes waren heel sterk. Als je wilde trouwen moest je je vrouw kunnen onderhouden. Toen wij aan trouwen gingen denken, en dat in een gesprek voorzichtig aan de orde stelden, was de eerste reactie: Geen denken aan, je kunt nog niet eens je vrouw onderhouden. We zijn in onze studententijd getrouwd, want de tijden waren inmiddels veranderd.

Oorzaken voor verandering

Hoe kwam dat zo? Er zijn wel een paar oorzaken te noemen. In de eerste plaats werd de relatie tussen trouwen en kinderen krijgen niet meer als vanzelfsprekend ervaren. Zoiets komt natuurlijk niet uit de lucht vallen. Dat heeft een reden. En één van die redenen is de techniek. De techniek, die in een cultuur altijd ingrijpende veranderingen teweeg brengt. Ik bedoel dus het gebruik van voorbehoedsmiddelen, m.n. de pil. Eerst in onkerkelijke kring, maar gaandeweg ook in kerkelijke kring. Het ging langzaam, maar het was nauwelijks tegen te houden. In die eerste tijd werd er nog enorm over gediscussieerd (mag het wel, mag het niet, normen en waarden werden er bij

gesleept, ethische oordelen uitgesproken), maar hoe meer de pil werd gebruikt, des te sneller werd 'ie aanvaard. Ik denk dat er vandaag veel jonge christenen zijn, die zich niet meer de vraag stellen: mag het of mag het niet. Het is een moreel geaksepteerd gegeven geworden. Dat is enerzijds jammer, omdat er daarom ook veel minder bewust mee om gegaan wordt.

Een tweede punt, dat ik wil noemen, is de crisis van het gezag, die onze kultuur heeft doorgemaakt. Veel jonge mensen zijn zich gaan afzetten tegen het huwelijk, omdat zij zich hebben afgezet tegen hun ouders, tegen het in hun ogen verburgerlijkte milieu, tegen wat zij noemden de konsumptiemaatschappij. Het was de tijd van Provo, de studentenrellen, de bezetting van het Maagdenhuis, de alternatieve leefvormen. Het huwelijk werd beschouwd als iets burgerlijks en daar kwam het samenwonen als alternatief voor in de plaats. Ongebondenheid, vrijheid, blijheid was het parool. Je mag elkaar niet binden. Een belofte van trouw voor het leven, hoorde ik een dominee voor de radio zeggen, staat gelijk met levenslange gevangenisstraf.

In die 60'er/70'er jaren weken velen af van de geijkte paden en er ontstonden nieuwe paadjes, die langzaam maar zeker insleten. In de eerste tijd nauwelijks of niet geaksepteerd, zeker niet in kerkelijke kring, maar langzamerhand vond er een gewinning plaats, en werd het samenwonen een steeds meer geaksepteerd verschijnsel in onze samenleving. Ook moreel geaksepteerd, d.w.z. de overheid ging het samenwonen in bepaalde gevallen gelijkstellen met het huwelijk. Voor grote groepen in de samenleving is trouwen of samenwonen daarom ook geen vraag meer. Het hoort er gewoon bij. En zo zien we dat er in onze samenleving een hele andere huwelijksmoraal is ontstaan. Hoe gaan we daar als christelijke kerk mee om vanuit de bijbelse normen en waarden? Die vraag komt een volgende keer aan de orde.

1 Lezing Vrouwencontactdag, Kampen 6 mei 1993.

2 H.M. Kuitert, Anders gezegd. Een verzameling theologische opstellen voor de welwillende lezer. Kampen 1972, blz. 185.

J. Smelik

Ere wien ere toekomt

In dit gezegde schuilt waarheid en wijsheid. Natuurlijk, er zijn mensen die voortdurend er op uit zijn om met wat ze zijn, zeggen en doen eer in te leggen. „Zij hebben hun loon reeds”, zegt de bijbel.

Er zijn er ook, die in alle bescheidenheid trouw hun werk doen en om die reden gewaardeerd, en soms tot hun verrassing ook met woord en daad geëerd worden.

Dat overkwam op 29 april, de dag van de 'lintjesregen', Ds P. Dekker uit Ermelo.

Hij is, na zeven jaar de kerk van de Zaanstreek gediend te hebben, op 1 juni 1977 als legerpredikant in vaste dienst gekomen. Sinds die tijd is hij verbonden aan het Opleidings Centrum der Intendance in de Kolonel Palm-kazerne te Bussum.

Inderdaad: *verbonden*. Want in die zestien jaar is er een heel hechte band gegroeid tussen het OCINT en de dominee. Door zijn grote inzet, trouw en wijsheid, en ik denk vooral ook door zijn echtheid, ook in zijn geloof, heeft hij zich in Bussum een unieke positie verworven en zich 'bij hoog en laag' geliefd gemaakt. Zózeer, dat het onderdeel zich al jaren ervoor heeft beijverd dat 'hun dominee' een onderscheiding zou krijgen.

En ziedaar, in het laatste jaar van zijn actief dienen is het dan gebeurd! Op de bewuste donderdag waren in Bussum alle verloven ingetrokken. De troepen stonden opgesteld. Alle cursisten aangetreden. Ds Dekker moest uittreden om ten overstaan van zijn gezin (waar hij zo trots op is!), zijn familie, alle nog in leven zijnde oud-commandanten van het OCINT en de mensen van 'zijn' onderdeel, uit handen van de huidige commandant de versierselen te ontvangen van *Officier in de Orde van Oranje Nassau*.

In zijn geïmproviseerd dankwoord herinnerde Ds Dekker aan het woord van Augustinus: „Als je datgene doet wat je moet doen, wat voor lof verdien je dan?” Dat typeert hem.

Hij zei dan ook de onderscheiding te zien als een blijk van erkenning en waardering van de plaats en het werk van de Geestelijke Verzorging binnen de krijgsmacht.

Inderdaad: juist in een tijd, waarin (opnieuw) de kritische vraag gesteld wordt, of Geestelijke Verzorging in het leger wel nodig is en maar niet beter drastisch ingekrompen zou moeten worden, blijkt uit wat in Bussum gebeurde, hoe geïntegreerd de G.V. in de krijgsmacht werkzaam kan zijn.

„Als het bedrijf in alle voegen kraakt, worden ook de mensen in dat bedrijf gekraakt. En dan is pastorale opvang

en ondersteuning bitterhard nodig” – zo ongeveer typeerde Ds Dekker het in zijn toespraak.

Zoals zijn collega aalmoezenier Dekkers het pas schreef: „Het laatste halfjaar heb ik meermalen van beroepsmilitairen te horen gekregen: 'Als er ooit een gelegenheid is dat jullie als geestelijke verzorging iets voor ons kunnen doen, dan is het nu. Doe iets. Want jullie kunnen het...'”

Zo mogen geestelijke verzorgers in een krijgsmacht, waarbinnen het woelt en gist, in de Geest van hun Zender als *vertrouwensman* bezig zijn.

Ds Dekker deed dat al die jaren. Hij zocht de eer niet, maar kreeg die tot zijn verbazing totaal onverwacht. En verdiend! We gunnen het hem van harte. En voelen het inderdaad als een opsteker voor het werk van de Geestelijke Verzorging in het algemeen.

Piet, namens de Commissie van de Nederlands Gereformeerde Kerken voor de Geestelijke Verzorging van militairen en namens je collega's wens ik je van harte geluk met deze koninklijke onderscheiding.

We zijn blij voor je en ook best een beetje trots op je!

C.P. Kleingeld

Het begrip 'verantwoordelijkheid' in de Bijbel

Inleiding

De ethiek van de wereld om ons heen was de laatste tweehonderd jaar gebaseerd op de plicht: "Wat moet, wat behoort ik te doen?" Wij spreken hier van een plicht-ethiek. Daarbij kwam onvermijdelijk de vraag: "En waarom moet dat dan wel?" Op deze laatste vraag kwam nooit een behoorlijk antwoord. Dat je een ander niet moet doodslaan, dat je hem moet helpen als hij in het water valt, is voor te stellen als een vorm van eigenbelang. Maar waarom zou ik voorzichtig omgaan met natuurlijke hulpbronnen, zodat ook de generaties na ons nog iets hebben? Een plicht-ethiek geeft op deze vraag geen antwoord. Dit deed sommige denkers grijpen naar het begrip "verantwoordelijkheid." Zo doende komen wij dit begrip tegenwoordig nogal eens tegen in de ethische literatuur. Hier blijkt overigens ook het probleem de kop op te steken van de fundering: Waarom zou een mens verantwoordelijk zijn, en aan wie is hij verantwoording verschuldigd?

Binnen de kerken leeft de vraag naar het karakter van de Christelijke ethiek. Is deze gebaseerd op een aantal Goddelijke geboden, bijvoorbeeld de Tien Woorden, of wordt zo onvoldoende recht gedaan aan onze vrijheid in Christus en het nieuwe leven in Christus?

Zou bij het nadenken hierover het begrip "verantwoordelijkheid" ons op weg kunnen helpen? Indien dit zo is, zouden wij tevens een begrip hebben, waarover wij met de wereld om ons heen kunnen praten. Immers, als wij die wereld met zijn ethische vragen met niet meer benaderen dan: "Gij zult...", houdt de discussie op, nog voor zij is begonnen.

Twee redenen dus, om na te gaan, of "verantwoordelijkheid" een bruikbaar begrip is. Daarbij is onze eerste vraag, of Gods Woord spreekt over verantwoordelijkheid en zo ja, in welke vorm dan wel.

Het is de bedoeling van dit artikel, daarnaar een onderzoek in te stellen. Daarbij maken wij onderscheid tussen "verantwoordelijk zijn voor iets of iemand" en "verantwoording schuldig zijn aan iemand." Het eerste zullen wij aanduiden met "verantwoordelijkheid" en het tweede met "rekenschap." Iemand die daartoe bevoegd is, een autoriteit, mag jou om rekenschap vragen, vragen, wat jij met je verantwoordelijkheid hebt gedaan. Bij die rekenschap wordt aan een maatlat, een "norm", gemeten, of je gedaan hebt, wat je overeenkomstig je verantwoordelijkheid had behoren te doen.

Dat "behoren" wijst naar een plicht, maar anders dan in een plicht-ethiek, is deze plicht afgeleid van de verantwoordelijkheid. Wij kunnen nog een andere vorm van rekenschap onderscheiden, namelijk in de zin van: motiveren, wat je gedaan hebt. In die zin kan rekenschap worden afgelegd aan ondergeschikten.

Zo legt God geen rekenschap af in die zin, dat iemand de autoriteit zou hebben, Hem ter verantwoording te roepen. Wel motiveert God soms zijn handelen tegenover mensen. Dat is echter geen recht, dat wij tegenover God hebben. Wij zullen ons alleen bezig houden met rekenschap in de eerste betekenis.

Verantwoordelijkheid, rekenschap en autoriteit zijn niet los van elkaar te denken. God als Autoriteit stelt ons verantwoordelijk en eist van ons rekenschap. Alle menselijke vormen van autoriteit zijn van deze goddelijke Autoriteit afgeleid. Daarom is de poging, om menselijke verantwoordelijkheid vast te stellen in een wereld zonder God, tot mislukken gedoemd. Hiermee zijn wij echter vooruitgelopen op wat wij in de Bijbel zullen vinden.

De Bijbel over het afleggen van rekenschap

In een concordantie komen wij zowel "rekenschap" als "verantwoording" tegen. In de vertaling van het NBG (1951) verwijzen beide echter naar wat wij "rekenschap" hebben genoemd. Wat wij verantwoordelijkheid noemen, komt als uitgedrukt begrip niet voor. Toch kent, zoals wij nog zullen zien, de Schrift het wel degelijk. Wij kunnen ons zelfs afvragen, of verantwoordelijkheid jegens de naaste zo vanzelfsprekend is, dat daaraan weinig woorden worden gewijd.

De mens moet tegenover God in het laatste oordeel rekenschap afleggen van zijn woorden en daden: Mat. 12: 36; 1 Pet. 4: 5. Zonder vermelding van het laatste oordeel vinden wij dit door de mens voor God rekenschap afleggen in Rom. 14: 12, Heb. 4: 13 en Deut. 18: 19. Hier staat de mens in een ondergeschikte positie tegenover God, de Autoriteit. God Zelf, zo zagen wij al, verantwoordt Zich tegenover niemand. (Job 9: 19, 33: 13; Jer. 49: 19; 50: 44) Soms is er in de Schrift sprake van het geven van rekenschap van mens tegenover mens. Wij noemen een aantal voorbeelden:

- Hand. 26: 1, 2: Paulus legt rekenschap af tegenover koning Agrippa. Hoewel Paulus over zijn geloof spreekt, is hij hier de burger, die zich verantwoordt voor de overheid.
- Hand. 19: 40: De burgers van Efeze zijn rekenschap verschuldigd aan de

Romeinse stadhouder als overheid.

- Luk. 16: 2: De onrechtvaardige rentmeester is rekenschap verschuldigd aan zijn heer.

- 2 Kon 22: 7: De opzichters over de tempel krijgen geld voor de tempelrestauratie. In afwijking van de normale gang van zaken behoeven zij geen rekenschap af te leggen van hun uitgaven.

- Dan. 6: 3: De landvoogden moeten over hun beheer rekenschap afleggen aan Daniël.

- 1 Pet. 3: 15: Wij moeten als gelovigen tegenover een ieder die daar naar vraagt, rekenschap geven van de hoop die in ons is.

Behalve in het laatste geval, is er steeds sprake van rekenschap geven aan een autoriteit. Deze menselijke autoriteit is ontleend aan en afgeleid van de Goddelijke autoriteit (Rom. 13: 1, 2; denk ook aan de zalving van de Oud-testamentische koningen).

De laatste tekst (1 Pet. 3: 15) laat zien, dat er rekenschap mogelijk is tegenover iemand, die geen autoriteit is in de primaire betekenis van het woord. Hier is sprake van rekenschap tegenover iemand, voor wie men verantwoordelijk is, voor wie men door God verantwoordelijk wordt gesteld. (vergelijk Ez. 33)

Door de bovenstaande teksten te noemen, is langzamerhand stilzwijgend het begrip verantwoordelijkheid geïntroduceerd. Dat wordt sterker in de volgende teksten, waar sprake is van het afleggen van rekenschap aan God wegens verantwoordelijkheid voor mensen:

- Heb. 13: 17: De voorgangers zullen rekenschap moeten afleggen over de kudde, waarover zij waken (= waarvoor zij verantwoordelijk zijn).

- Ez. 3: 18, 20: Ezechiël krijgt van God als opdracht, de goddeloze te waarschuwen. Daarmee krijgt hij, zonder dat het woord wordt gebruikt, verantwoordelijkheid voor zijn naaste en opdracht tot het afleggen van rekenschap over het uitoefenen van die verantwoordelijkheid.

- Ez. 33: 6, 8: Als iemand, die door het volk tot wachter is aangesteld, niet waarschuwt voor gevaar, zal God rekenschap van hem eisen.

Wij hebben hier drie gevallen, waarin iemand als gevolg van zijn taak, die hem hetzij door God, hetzij door mensen wordt opgelegd, verantwoordelijk wordt voor anderen, en daarvan rekenschap moet afleggen voor God. Er is hier sprake van een vorm van beroeps- of rolverantwoordelijkheid. Zonder gebruik van het woord rekenschap vinden wij iets dergelijks in Mt. 25: 31-46 (Het oordeel van de Zoon des Mensen). Hier is het bijzondere, dat

iedereen verantwoordelijkheid blijkt te hebben voor zijn naaste.

De mens als verantwoordelijk schepsel

Gen. 1 geeft aanleiding om te spreken over de mens als verantwoordelijk wezen. Wij moeten daarmee echter niet te vroeg beginnen. De mens wordt naar Gods beeld geschapen. Daaruit kunnen wij niet concluderen, dat de mens als verantwoordelijk wezen is geschapen. Verantwoordelijkheid, rekenschap en autoriteit behoren bijeen. Er is echter geen autoriteit boven God, en God legt geen rekenschap af.

De opdracht uit Gen. 1: 28 geeft wel aanleiding om te spreken over de mens als verantwoordelijk wezen. Deze opdracht hield immers onder andere verantwoordelijkheid in voor het bebouwen en bewaren van de aarde. Hierbij dringt zich de gedachte op aan rentmeesterschap. Deze gedachte bezien wij afzonderlijk. Zo mogen wij uit de geschiedenis van de schepping zien, dat verantwoordelijkheid een gegeven is, dat behoort bij het mens-zijn. Deze verantwoordelijkheid veronderstelt vrijheid, want zij is zonder vrijheid niet mogelijk.

Moreel handelen is het op juiste, verantwoorde wijze omgaan met die vrijheid. Dat "juist" veronderstelt een norm. Waaraan ontleen wij die? De mens kreeg na de schepping het eigen lot in handen. Daarmee was de vrijheid gegeven die nodig was om verantwoordelijkheid te kunnen dragen.

Van die in vrijheid gestelde mens wordt rekenschap gevraagd. Beide aspecten, rekenschap en verantwoordelijkheid, komen tot uiting in Gen. 3 en Gen. 4: 1-16 structureel zoveel gelijkenis vertonen. Wij wijzen op de volgende punten van overeenkomst:

- Tot rekenschap geroepen: Gen. 3: 9-13 4: 9-10
- Vervloeking: 14-19 11-12
- Matiging van de straf: 21 13-15
- Verbanning: 23, 24 16

Gen. 3 laat zien dat de 'vertikale' relatie wordt verbroken, de relatie van de mens tot God. Gen. 4 is vervolgens niet een illustratie van de gevolgen van de zondeval, maar laat een nieuw aspect zien: de "horizontale" relatie wordt verbroken, die tussen mens en naaste, waarin de mens verantwoordelijkheid draagt voor de naaste. Bij alle treffende overeenkomst zit het verschil immers in de aanhef: "Adam, waar zijt gij" is de vraag om rekenschap tegenover God. "Waar is uw broeder" is weliswaar ook een vraag op rekenschap, maar houdt bovendien in de verantwoordelijkheid voor de naaste.

In deze twee samenhangende Schriftgedeelten zien in feite het "dubbele liefdesgebed," zij het meteen als geschonden. Dit gaat zo de hele Schrift door. Aan het andere einde van de Bijbel laat een brief als 2 Joh. dit zien.

Uit Gen. 3 en 4 blijkt bovendien, dat de zondeval geen einde maakt aan de menselijke verantwoordelijkheid met de bijbehorende rekenschap.

Verantwoordelijkheid in de Bijbel

Voor het Oude Testament richten wij ons primair op de Thora als het fundament van Israëls samenleving. Het begrip "verantwoordelijkheid" ontmoeten wij, zonder dat het woord wordt gebruikt, daarin veelvuldig. Enkele voorbeelden:

- Ex. 22: 21-26: Zorg voor weduwe, wees, vreemdeling en arme.
- Ex. 23: 5: Als de ezel van je vijand te zwaar is beladen, moet je helpen afladen. Dus ook verantwoordelijkheid jegens de dieren!
- Deut. 14: 27-29, vergelijk Ex. 22: 21-26.
- Deut. 15: 7-15: De vrijlating van de Hebreeuwse slaven na 6 jaren, met alles waat daarmee samenhang. Als wij Spr. 22: 2 ("Rijken en armen ontmoeten elkaar, hun aller Maker is JHWH.") in dit licht lezen, is het een herinnering aan de verantwoordelijkheid van de mens voor zijn naaste en tevens een herinnering aan de eens af te leggen rekenschap.
- Deut. 22: 1-4, vergelijk Ex. 23.

In de verder boeken van het Oude Testament kunnen wij verwachten dat deze voorschriften worden toegepast. De profetieën uit Ez. 3 en 33 zijn al genoemd. Bij Boaz en Ruth zien wij hoe een vrome Israëliet zich bewust was van zijn verantwoordelijkheid. Bij Salomo zien wij dat in zijn bede om wijsheid.

Ook in het Nieuwe Testament ontmoeten wij de menselijke verantwoordelijkheid. Een aantal directe voorbeelden zijn al genoemd. Naast Heb. 13 kan Hand. 20: 26-31 worden geplaatst. De gelijkenis van de barmhartige Samaritaan (Luk. 10:25-37) is een schoolvoorbeeld. Zozeer zelfs dat in de literatuur een discussie is ontstaan over de vraag, of wij moreel verplicht zijn een "barmhartige Samaritaan" te zijn, of dat een "minimaal fatsoenlijke Samaritaan" voldoende is. Verder zij verwezen naar de gelijkenis van de talenten en het oordeel van de Zoon des mensen. (Mat. 25: 46) Nog een voorbeeld is Luk. 12: 35-48. Ik volsta hiermee in de mening, dat deze voorbeelden voldoende aangeven, dat ook in het Nieuwe Testament het begrip "verantwoordelijkheid" aanwezig is. Eén gedeelte is nog niet genoemd. Dat is de Bergrede en het daarmee samenhangende liefdesgebed. Dat zullen wij afzonderlijk bezien.

Rentmeesterschap

Wij gebruiken het woord "rentmeesterschap" wel in verband met de opdracht uit Gen 1. Is dat een gebruik overeenkomstig de Schrift? Behalve in Luk. 16 (de onrechtvaardige rentmeester), komen wij het woord tegen in Luk. 12: 42: een rentmeester wordt door een heer over zijn bedienden gesteld, om hen op tijd hun

deel te geven. Kennelijk moet hij daarvan rekenschap afleggen. Het hier gebruikte woord "oikonomos" wordt ook gebruikt in:

- 1 Kor. 4: 1, 2: Paulus, Apollos, Petrus, zij zijn beheerders van de geheimenissen Gods. Van een beheerder wordt vereist, dat hij betrouwbaar zal blijken. God zal daarover oordelen.
- Gal. 4: 2: Hier is sprake van een voogd over, een toezichhouder op een minderjarige.
- Tit. 1: 7: Een opziener is beheerder van het huis Gods. Dat huis Gods is geen kerkgebouw, maar de gemeente. Vergelijk wat wij zagen in Heb. 13: 17. De oikonomos kan dus zijn een rentmeester, belast met de zorg over de eigendommen van zijn heer. Hij is verantwoordelijk voor de hele "huishouding" en moet rekenschap afleggen. Paulus gebruikt het woord in de betekenis van verantwoordelijkheid voor wat God hem heeft toevertrouwd in de wetenschap dat hij er rekenschap over zal moeten afleggen. Uit het voorgaande volgt, dat de Bijbel zelf de term "rentmeester" hanteert als beeld van iemand die verantwoordelijkheid draagt en rekenschap moet afleggen.

Vormgeving van het begrip

De vorm waarin God die verantwoordelijkheid, waarmee wij de Bijbel worden geconfronteerd, aan de mens opdraagt, hangt af van het stadium in de heilsgeschiedenis, waarin dat gebeurt. Paulus maakt in Gal. 3. en 4 onderscheid tussen de tijd dat de erfgenaam onmondig was, en dat hij mondig is.

Het stadium van de onmondigheid, de kindertijd, het oude verbond is, generaliserend gesproken, de bedeling van het Goddelijke gebod, de plichtethiek: "Gij zult...", "Gij zult niet..." Daarbij verliezen wij beslist niet de aanhef van de Tien Woorden uit het oog: "Ik ben de HERE uw God, die u uit het diensthuis geleid heb." God heeft zijn volk bevrijd, maar zet het wel als een klein kind, in een box.

Na Christus is er de bedeling van de mondigheid, vrij van de wet. Dat is de bedeling van de gezindheid: "Laat die gezindheid bij u zijn, die ook in Christus Jezus was..." (Fil. 2: 5) Dit is wat wij in de Bergrede en de brieven vinden, en wat geformuleerd is in het liefdesgebed. Dat blijkt ook uit Luk. 6: 43-45, over de boom, die aan de vrucht wordt gekend. Het gaat hier over een vrucht. Een pereboom hoeft niet goed zijn best te doen om peren te produceren. Dat gaat vanzelf. Daarvoor is het een pereboom. Dat een goede boom goede vrucht voortbrengt wil niet zeggen, dat er nooit een slechte tussen zit. Het zegt iets over de gewone gang van zaken. Zo heeft de gelovige lief en doet hij wat in de Bergrede staat. Niet als plicht, maar omdat hij een kind van God is, een nieuwe schepping. De gezindheid "die van Christus is" en die zijn neerslag heeft gevonden in het liefdesgebed, leidt tot verantwoordelijk zijn voor de naaste. Daaruit vloeit

voort, wat gedaan moet worden: als "moet" is het te beschrijven als een plicht. Het spreekt echter vanzelf, zoals het vanzelf spreekt dat een perboom peren voortbrengt.

Dat wij niet meer onder de wet zijn, maar onder de genade, wil niet zeggen, dat wij nu wel mogen doodslaan, echtbreken etc. De bedoeling van de wet, ligt immers niet in de wet zelf, maar in het leven, dat daardoor mogelijk moet zijn. Onder het nieuwe verbond vinden wij dat als de navolging van Christus.

De Bergrede

De Bergrede wordt wel genoemd de grondwet van het Koninkrijk der hemelen. Wij moeten met deze term voorzichtig zijn. Paulus was zeer categorisch in zijn uitspraak: "Gij zijt niet meer onder de wet, maar onder de genade." (Rom. 6: 14; 10: 4; Gal. 3: 25; 5: 18; Ef. 2: 15) Bezien wij de Bergrede, zoals die ons is overgeleverd door Lukas, dan vallen ons tenminste een aantal dingen op.

Vooraf gaan het aren plukken en een genezing op de sabbat. De sabbat is het meest kenmerkende gebod van de Dekaloog als tractaat van het verbond van JHWH met Israël. Het sabbatsgebod was een voortdurende herinnering aan dat verbond. Lukas benadrukt dat Jezus Heer is van de sabbat en daarmee van het verbond. Juist de verwijzing naar David geeft aan dat Jezus heer is van een nieuw verbond. Lukas gebruikt in dit verband vaak de uitdrukking: Koninkrijk Gods.

De Bergrede is geadresseerd niet in het algemeen maar aan Jezus' leerlingen: "En Hij hief zijn ogen op naar zijn discipelen en zei: Zalig gij..." (Luk. 6: 20)

De "Zaligsprekingen" (Luk. 6: 20-26) tekenen de nieuwe situatie, die van het Koninkrijk Gods dat met Jezus bezig is te komen, het nieuwe verbond. Luk. 6: 27-38 beschrijft vervolgens, hoe leven en werken zijn van de burgers van dat nieuwe rijk, de deelgenoten aan het nieuwe verbond. Dit is inderdaad geformuleerd als een bevel, maar heeft niet het gebiedende karakter van de Tien Woorden, het Verbondsboek (Ex. 20-23) of Deuteronomium. Nee, zij, die behoren tot de groep die in de verzen 20-23 worden getekend, handelen zoals beschreven in de verzen 27-38 (zie ook de verzen 43-45).

Luk. 6: 39-42 geeft aan de noodzaak van wedergeboorte. De oude mens kan niet in de nieuwe situatie functioneren.

Luk. 6: 43-45 is de conclusie: Immers... aan de vrucht kent men de boom. Na de verzen 39-45 zien wij terugblikkend in 27-38 tevens een waarschuwing tegen een discipelschap uitsluitend in naam.

Dat wil niet zeggen, dat een gelovige nooit iets verkeerd doet. Ik schreef al, dat aan een goede boom heus wel eens een slechte vrucht hangt. maar dat is niet de regel. De meeste zijn goed. En als wij eens een slechte

vrucht bij onszelf waarnemen, is het niet de oplossing om nog maar beter je best te doen om "goede werken" te produceren. Nee, dan is er maar één ding: op uw knieën voor de Heer.

De norm voor ons handelen

Moreel handelen is het op juiste, verantwoordelijke wijze omgaan met de vrijheid die wij in Christus hebben. Dat "juist" veronderstelt een norm, een meetlat waaraan dat handelen af te meten valt. Een norm is de praktische vertaling van een waarde. Die waarde is het nieuwe leven, onze vrijheid in Christus. Daarop berust ook onze verantwoordelijkheid, die immers zonder vrijheid niet mogelijk is.

De norm, waaraan wij ons spiegelen, waaraan wij kunnen controleren of wij onze verantwoordelijkheid dragen, is Christus. Hier dringt zich het begrip "navolging van Christus" op. Ik heb dat onder ons wel eens zo horen formuleren: doen wat je wedergeboren hart je ingeeft. Dit betekent dat een Christelijke ethiek geen kale gebodsethiek kan zijn. Hoe wij in een gegeven situatie behoren te handelen, hangt mede af van die situatie, waarin wij als het goed is, achter Jezus aan zijn terechtgekomen. Dat betekent dat ik op de vraag, wat ik moet doen, niet altijd hetzelfde antwoord kan geven, omdat niet altijd de situatie eender is. Achter Jezus aan loop ik op een grindpad op schoenen, maar als ik een beek moet oversteken, trek ik ze uit. Dat betekent ook, dat ik iemand, die op mijn weg wordt geplaatst en blote voeten heeft, niet altijd help met een paar schoenen. Hiermee is niet gezegd, dat de situatie de norm stelt. Juist niet. Onze norm is Christus. De vertaling, de toepassing daarvan in het leven van alle dag, is onze verantwoordelijkheid, en daarop worden wij aangesproken.

Indicatief en imperatief

Bij Paulus is herhaaldelijk sprake van een confrontatie van wat wel wordt genoemd de indicatief en de imperatief. Het nieuwe leven, waarover wij spraken, wordt door Paulus enerzijds geproclameerd als vrucht van het heilswerk in Christus, en anderzijds als onvoorwaardelijke eis. Ik volsta met een verwijzing naar Kol. 3: "Want gij zijt gestorven en uw leven is verborren in God (indicatief) ... Doodt dan de leden die op de aarde zijn (imperatief)." Ook in Rom. 6 komen wij dit duidelijk tegen.

Wij onderscheiden aan dat spreken twee aspecten. Enerzijds heeft het te maken met wat wij in het voorgaande zagen. Wie in Christus is, is een nieuwe schepping. Daarmee is de indicatief gegeven, de gezindheid om als nieuw schepsel te leven. Wordt dat nieuwe schepsel geconfronteerd met het "object" van zijn verantwoordelijkheid, dat ziet hij, wat hij "moet" doen. Dat is de imperatief, die als plicht kan worden geformuleerd.

Anderzijds is daar de spanning tussen het "reeds" en "nog niet" van het Koninkrijk der hemelen. Het is Konink-

rijk is er al in beginsel, het moet nog komen in zijn volle openbaring.

Noten

1 In Job 31: 37 is het Job zelf, die het initiatief neemt.

2 De tekst uit Gal. 4 vormt hierop enigszins een uitzondering. Daar gaat het over voogdij en toezicht, zonder dat verantwoordelijkheid of rekenschap aan de orde komen.

3 De term "gebod" is hier wat misplaatst. Het griekse "nomos" is de vertaling van verschillende hebreeuwse termen, zoals: verordening, inzetting, onderwijzing. Kenmerkend voor liefde is niet het resultaat, de daad, maar de gezindheid.

4 Wat betreft het gebruik van de imperatief of gebiedende wijs het volgende: De imperatief beweegt zich in het NT grotendeels binnen dezelfde grenzen als in het klassieke Grieks. Behalve bevelen drukt zij onder andere verzoeken en dergelijke uit. Zij kan ook voorwaardelijke betekenis hebben (zie bv. Joh. 2: 19). (Blaß, Debrunner, Rehkopf *Grammatik des Neutestamentlichen Griechisch* Göttingen 1984¹⁶, p. 313) Het voorkomen van een imperatief behoeft ons dus niet meteen te doen besluiten tot een bevel of gebod. Ook het Gebed des Heren is in de imperatief gesteld.

5 Luk. 6: 46-49 laat ik bewust buiten beschouwing. Deze pericoop is de afsluiting van 4: 14 - 6: 45, een gedeelte dat begint met de proclamatie van Jezus dat Hij de heilbode is uit Jes. 61, en dat wordt afgesloten met de waarschuwing tegen (weer) nominaal discipelschap: Wij moeten Jezus metterdaad erkennen als de Gezondene.

Terloops

P.C. van Wijk

Christus' koningschap

Iets schrijven over het koningschap van Jezus Christus is niet eenvoudig. Want dat koningschap is allesomvattend. Op de één of andere manier zijn alle dingen op deze aarde en in deze wereld bij dat koningschap betrokken. Jezus zelf verklaarde immers na Zijn opstanding, dat alle macht in hemel en op aarde aan Hem is gegeven (Matth. 28 : 18). Daar komt nog bij, dat dat koningschap, die heerschappij, geen einde heeft (Lucas 1 : 33). Ik wil hier wat over schrijven en ik maak daarbij gebruik van een toespraak van wijlen Prof. C. Veenhof, die deze eens hield tijdens een Bondsdag van de vrijgemaakte jongelingsbond in Dordrecht. Het is dus wat oude koek, maar oude koek van Veenhof blijft altijd smaken.

God is koning van het heelal

Het koninkrijk van de Heiland is niet 'zo maar' uit de lucht komen vallen. De komst ervan heeft een lange voorbereidingstijd gehad. Om dat te begrijpen moeten we eerst een antwoord hebben op de vraag wat eigenlijk een koninkrijk is. Dan hebben we te maken met vier punten: Een koninkrijk heeft een koning en die koning heeft heerschappij. Die koning heeft ook onderdanen en tenslotte is er een gebied, waar koning en onderdanen wonen. Welnu, het is duidelijk, dat God koning is. Hij heeft een onbegrensde macht, Hij is almachtig. Alle schepselen zijn aan Hem onderworpen. En het gebied van Gods koninkrijk is het heelal, niet alleen de aarde maar ook de ruimte. Dat heelal bestaat uit twee delen, de hemel en de aarde. In de hemel wonen de engelen en de aarde is aan de mensen gegeven. God maakte Adam tot het hoofd van de schepping. De eerste mens was alleen verantwoordig schuldig aan God. Zó mocht hij heersen over al het geschapene. Maar toen? Toen is er iets gebeurd. De satan forceerde een revolutie.

Satan overste van deze wereld

Adam viel in zonde en in zijn val sleepte hij alles, waarover hij zeggenschap had, mee. Zó kwam de schepping in de macht van de satan. Zo werd de satan overste van deze wereld. Zó heeft Jezus de satan genoemd (Joh. 12 : 31); 14 : 30; 16 : 11). Satan

loog niet, toen hij in de woestijn tegen Jezus zei, dat de koninkrijken der aarde aan hem werden overgegeven (Lucas 4 : 6).

De vorst der duisternis heeft door de zonde het licht verdrongen. Daarom is de wereld vol van ellende en zelfzucht, van corruptie en haat, van bederf en ondergang. Door de zonde is alles „doorgloeid van satanische haat tegen de levende God” (Veenhof).

Is dat nu het laatste woord?

Gelukkig niet.

Gods rijk wordt hersteld en is nabij

Er is meer.

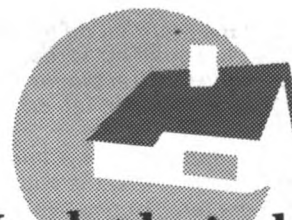
God heeft het er niet bij laten zitten. Hij wil de mensen, die Hij naar Zijn beeld heeft gemaakt, niet aan de satan overgeven. Hij gunt ze de satan niet. Vanaf de zondeval heeft Hij zich voorgenomen de macht van de satan te breken en de mensheid en de hele schepping terug te brengen onder Zijn heerschappij van liefde en genade. Hiervan is de bijbel vol.

In het Oude Testament wordt duidelijk gesproken over het nieuwe rijk, dat komt. Het koninkrijk van David mag een schaduw zijn van dat nieuwe rijk (2 Kron. 13 : 8). De profeten spreken over het koninkrijk van God, dat komt. Jesaja heeft het over een rijk van vrede (Jes. 11 : 1 – 10) en hij spreekt er zo levendig over dat het lijkt alsof dat rijk al gekomen is. En Daniel zegt, dat de heerschappij van de mensenzoon eeuwig zal duren (Dan. 7 : 13,14). Ook de psalmen hebben het over de glans van het komende koninkrijk (bv. 93, 96, 97 en 99). En de hemelvaartspsalm (47) roept ons op om in de handen te klappen en te juichen, omdat God geducht is. Hij regeert over de volken, Hij is hoog verheven.

Het koninkrijk is nabij gekomen

De geschiedenis gaat door. Johannes de Doper treedt op. Hij probeert de mensen duidelijk te maken, dat het koninkrijk der hemelen nabij is gekomen (Matth. 3 : 1). Die boodschap was bijzonder, was uniek. Er komt iets nieuws aan. Gods koninkrijk dringt ons leven binnen. Er komt een nieuwe tijd. Aan de macht van de satan zal een einde komen.

De woorden van Johannes moeten zijn hoorders als mokerslagen in de oren hebben geklonken. God gaat zijn dorsvloer zuiveren. Om in dat koninkrijk van God te komen moeten mensen zich bekeren. Er is geloof nodig. Zo kan men deel krijgen aan het onvergankelijke rijk van God.

In dat huis daar woont een vrouw

4. De luchtpostbrief

Nog niet zo lang geleden moesten onze kinderen een fijne tante missen. Een paar maanden later stierf ook opa. Met beiden hadden ze een goede band. Je praat er natuurlijk veel over met elkaar. We missen ze heel erg, vooral met verjaardagen en feestdagen. Je kunt ze niets meer vragen, je kunt ze niets meer vertellen. Met je verstand zeg je, dat het goed is dat de Here ze heeft verlost uit hun lijden. En je probeert je te troosten met de bijbelse toekomstverwachting. Maar de gedachte dat ze nooit meer bij je aan tafel zullen zitten, is nog steeds heel pijnlijk. De dood is zo definitief. Dit beseffen wij, dit beseffen ook onze kinderen.

Maar voor jonge kinderen is het heel moeilijk te begrijpen, waarom een tante of een opa niet meer op bezoek komt.

Daar moest ik aan denken toen ik die luchtpostbrief weer terugvond. Ik moest hem schrijven van onze toen vijfjarige zoon. Aan oma, die al anderhalf jaar niet meer bij ons was. In de levens van de kinderen was in die tijd zoveel veranderd waar oma niets van wist. Hij had daar grote moeite mee en begon daar ook steeds over. Ik probeerde er wel op een verantwoorde manier met hem over te praten, maar op een zondag nam hij een besluit. Er moest nu dadelijk een brief aan oma geschreven worden. Met een luchtpostenvelop eromheen. Hoe dan verder – dat was onze zorg.

Ik zie dat beeld van die prachtige zondag nog haarscherp voor me.

We zitten in de tuin in de zon. En alles staat in bloei. Onze oudste en zijn vriendje zijn aan het stoepen met een voetbal.

Hij staat naast me en zegt wat ik op moet schrijven, want dat kan hij zelf nog niet:

Oma, Annetje en ik en een buurjongetje zijn bij juf Van de Wegen op school.

Oma, ik wil dat u gauw terug komt uit de hemel. Here, ik wil dat u oma gauw weer levend maakt. De Here moet gauw weer terugkomen.

Oma, wij hebben een witte volkswagen. Hij kan 130 kilometer.

Oma, wij zitten nu in het zonnetje.
Oma, ik hoop dat u gauw uit de hemel komt. En alles gaat goed op aarde.
Oma, de bloemetjes overal bloeien goed. Ze krijgen veel water van de Here.
Ik hoop dat de bloemetjes in uw tuin ook nog goed groeien. Oma, ik vind dat de Here moet terugkomen. Here, ik hoop dat u komt.
Oma, de groeten van Dik, Annetje, Koos, papa en mama. Ook van Henk-Jan de groeten en van de burens.

Nu de envelop er omheen: „Wat moet er op staan?”

Hij denkt even na. Dan, heel beslist: Aan oma Hilversum. De brief moet gauw in de hemel komen bij de Here. Ik heb hem natuurlijk heel ver opgeborgen.
Later vroeg hij nog eens: „Heeft oma die brief nou gekregen?”
En ik zei: „Natuurlijk” – in de wetenschap dat de ogen van de Here er overgegaan zijn. Het idee dat oma nu van alles op de hoogte was, gaf hem rust. En zo hebben we het maar gelaten.

Ytje Veeffkind-Eenkhooorn

Puzzelhoekje

Bij goede invulling van deze puzzel komt op de eerste regel een gebeurtenis te staan.

Alle woorden bestaan uit 8 letters.

1. Ander woord voor exodus.	1
2. Naam die 'God is met ons' betekent (Mattheus 1 : 23).	2
3. Zee in Galilea (Johannes 6).	3
4. 20ste bijbelboek.	4
5. Discipel uit Lystra (Hand. 16).	5
6. Gingen Jezus en zijn discipelen heen na het laatste avondmaal (Matth. 26:30).	6
7. 6de bijbelboek Nieuwe Testament.	7
8. Stad waar Lydia woonde (Hand. 16 : 14).	8
9. Andere naam voor Judas (Lucas 22 : 3).	9
10. Plaats waar Jezus woonde.	10
11. Verklaring afleggen of laten zien.	11
12. Vergiffenis schenken.	12
13. Iets overnemen of geloven.	13
14. Oud woord voor ijverig.	14
15. Leerling van Jezus.	15
16. Medelijden hebben.	16
17. Heilig doen zijn.	17
18. Wat van jou is.	18
19. Met wat erbij inbegrepen is.	19
20. Schapenkinderen.	20
21. Allemaal.	21
22. Ander woord voor de kerk (bv. Hand. 9 : 31).	22
23. Bewoners van de stad Efeze.	23
24. Farizeeër in de raad (Hand. 5 : 34).	24
25. Elkaar.	25
26. Inzien of toegeven.	26
27. Discipel die werd gestenigd (Hand. 7 : 59).	27
28. Romein aan wie Lucas zijn evangelie en Handelingen opdroeg. (Lucas 1 : 3).	28

G. Wijkhuizen-van Vuuren

De oplossing van de vorige keer was: HEMELVAART.

Bestaat er wel een 'neutrale' overheid?

Honderden predikanten applaudisseerden op de jubileumbijeenkomst van de Bond van Nederlandse predikanten in de Domkerk van Utrecht voor minister Dales. (Trouw, 21 april).

De minister pleitte in haar lezing krachtig voor scheiding van kerk en staat en dus tegen overheidsbemoeiing in de kerk. Ik vroeg haar tijdens discussie waarom zij niet had gesproken over de christelijke school en of zij zelf in de Tweede Kamer niet in strijd had gehandeld met haar eigen opvatting, namelijk bij de uitleg van de Wet gelijke behandeling. Mevrouw Dales antwoordde toen: „De overheid heeft daar alle recht toe; zij mag een bijbeluitleg die een groep mensen schaadt verbieden.” Zij trok daarbij een parallel met... kindermishandeling. Dit mag straks niet meer, zei ze. En toen volgde dat applaus. Wat gebeurde hier nu eigenlijk?

De verslaggever van *Trouw* legt de lezers uit wat ikzelf zorgvuldig vermeed: dat het toen in de Kamer ging om het weren van homoseksuele leraars. Ik denk daarom dat de predikanten hier hun pastorale hart lieten spreken. Zij zijn wel de laatsten die een groep willen schaden. Zij zullen zich ook bevestigd hebben gevoeld in hun eigen opvatting, en dat nog wel door een minister.

Ik zou echter de collega's willen vragen: begint er bij een ministeriële verbod van een bepaalde bijbeluitleg bij u geen rood lampje te branden? Als we nu eens – dat ware mij ook liever – een ander thema kozen als voorbeeld. Een socialistisch regime verbood niet lang geleden en niet ver van ons vandaan een bepaalde bijbeluitleg over vredesvraagstukken: 'zwaarden omsmeden tot ploegscharen'. Hoe vond men dat daar in de kerk? Wij in het Westen kennen toch vrijheid van godsdienst? En moet godsdienst binnen de kerkmuren blijven? Hebben wij in ons land geen vrijheid van onderwijs? Mag een christelijke school niet haar eigen levensstijl bepalen? Heeft de Raad van State de voorliggende wet daarom niet ontraden?

Men zal antwoorden dat hier een groep mensen wordt geschaad. Maar

laten we nu eens gewoon feitelijk nagaan, waar dan precies. Op openbare scholen – waar een minister recht van spreken zou hebben – wordt niemand geweerd. Op de meeste christelijke scholen vraagt men al evenmin naar de levenspraktijk: daar is men de nieuwe moraal zelf al vaak toegeedaan. Wat overblijft is een minderheid van orthodoxe scholen. Maar die trekken toch alleen orthodoxe sollicitanten aan? Die scholen zijn trouwens evenzeer tegen ongehuwd samenwonen als tegen homoseksuele praktijk. Zij zullen niemand weren om het enkele feit van de geaardheid. Zo gezien hoeft in de praktijk niemand ergens bang voor te zijn. Blijft alleen de mogelijkheid van opzettelijke provocatie. Wil men daar nu voor opkomen? Moet er nu echt nog ingebroken worden in bijvoorbeeld die éne uit nood geboren reformatorische of die andere evangelische school in Amsterdam?

In eigen kring

De meerderheid van ons land, inclusief blijkbaar de leden van de grotere kerken, hoeft het toch niet eens te zijn met de normen en waarden van een bepaalde minderheid, om deze minderheid toch vrij te laten in eigen kring naar eigen normen te leven? Durft een minister dat te vergelijken met kindermishandeling? Wie schaaft hier eigenlijk minderheden? Zou iemand een vinger durven uitsteken naar de orthodox-joodse school hier? Of is hier iets anders aan de hand dan pastorale bewogenheid? Is het misschien zo dat de 'verlichte' meerderheid zich stoet aan de nog niet verlichte minderheid? Is het misschien zo, dat die meerderheid de overheidsmacht gaat gebruiken om de minderheid haar normen op te leggen? Is het dan toch waar dat de hooggeroemde 'neutrale' overheid nooit lang bestaat? Is het dan toch waar dat een overheid die de christelijke normen en waarden loslaat, vroeg of laat een andere ideologie gaat aanhangen en doordrukken?

Dat socialisten en liberalen zo iets willen verwacht ik van ze. En dat christenen de dupe zullen worden hoeft hen niet te verbazen. Maar dat een christelijke minister zo iets doet is bitter. En dat een christelijke partij als het CDA meegaat is nog bitterder. Wie voor de doorbraak koos zal de christelijke organisatie niet ontzien. Maar wie afstamt van ARP of CHU moet de geschiedenis kennen: de christelijke partij in Nederland ontstond in de strijd om de christelijke school. Waar is nog het theocratische besef van de CHU? En als dat dan echt niet meer kan, waar is dan de soevereiniteit in eigen kring van de ARP?

Dit is een gedeelte van een belangwekkend artikel, dat Drs. C. Blenk, Hervormd pred. (Geref. Bond) te Amsterdam schreef in 'TROUW'. Ongetwijfeld zijn er CDA'ers, die moeite zullen hebben met de laatste geciteerde zinnen. Maar niemand kan

ontkennen, dat het in deze bewogen tijden noodzakelijk is zich in het kader van het geheel van de aangesneden materie te verdiepen in de vraag waar de grenzen liggen voor de overheid t.a.v. de kerk en de christelijke organisaties.

Enschede

O. Mooiweer

ZENDING OP SOEMBA giro 1687238 Hazerswoude

De penningmeester van de vereniging 'Zending op Soemba' bericht en verzoekt ondermeer het volgende:

Het jaar 1992 is financieel een slecht jaar geweest voor de kas 'Zending op Soemba'.

Incl. de in 1993 nagekomen collecten brachten
de Kerken f 61.719,23
en Particulieren 14.463,50
rente 15,73 op, is totaal f 76.198,46.
Begroting/uitgaven 1992 91.338,80.
TEKORT 1992 f 15.140,44.

Mede dankzij een groot legaat kon de Vereniging S.O.S. weer bijspringen. En dankzij al die broeders en zusters, die een noodkreet lezend, begripen, dat de KERKEN in hun algemeen verstek laten gaan.

De eerste 15 weken van 1993 geven het volgende beeld:
Op giro 1314313 van S.O.S. ontvangen f 4.359,20 Kerken
107,35 Part.
op giro 1687238 van Z.o.S. ontvangen f 5.62710 Kerken
3.150,- Part.
TOTAAL f 13.244,25.

Ideaal zou zijn 15/52 x f 91.300,- = f 26.336,55,
dus al weer achter op de begroting 1993 ca f 13.000,-.

Zouden de brs/zrs die deel uitmaken van de Kerkeraden, Zendingscommissies e.d., dit stukje willen meenemen en dat op een passend moment aan de orde willen stellen?

REFORMATORISCH REVEIL?! CONFERENTIE 3 T/M 5 JUNI 1993

'DE BRON' Dalfsen

Wij nodigen u van harte uit voor de tweede conferentie onder het thema: *Reformatisch Reveil?! Op deze conferentie bezinnen we ons dmv lezingen en in werkgroepen op Gods bedoeling met Zijn gemeente. Daarnaast is er veel ruimte voor ontmoeting, het gezamenlijk lezen van de Bijbel, gebed en zang.*

Voor wie is deze conferentie bedoeld?
Predikanten, theologiestudenten, ambtsdragers en andere geïnteresseerde medewerkers/-sters in de gemeente zijn van harte welkom, evenals hun echtgenoten/-es

programma

donderdagavond 3 juni

Aankomst 19.00 uur

Bijbels-theologische lezing: 'Leven bij de bron' door prof. dr. C. Graafland

avondsluiting zang en gebed

vrijdag 4 juni

morgen dagopening, schriftlezing
zang en gebed
'Het wonder van de gemeente'
ds. Chr. van Andel.

werkgroepen

middag tijd voor ontspanning

werkgroepen

avond 'Niemand leeft voor zichzelf

alleen.'
door prof. dr. W. van 't Spijker
Een stukje kerkgeschiedenis en de praktijk van gemeente-zijn in de 20ste eeuw

avondsluiting, zang en gebed

zaterdag 5 juni

morgen dagopening schriftlezing,
zang en gebed
Ervaringen uit de gemeentepraktijk.
ds. K.T. de Jonge Almere
ds. L. Smelt (zendingspredikant Lima)

Bijbelstudie: een bemoedigende handreiking
gebed, samenzang en sluiting van de conferentie

13.00 uur vertrek

kosten:

De prijs van de conferentie bedraagt:
f 195,- p.p. (2 pers. kamer)
f 175,- p.p. (4 pers. kamers)
f 155,- p.p. (studententarief)
f 375,- voor echtparen

De conferentie is één geheel. Wilt U toch alleen een onderdeel meemaken, dan zijn de prijzen **per dagdeel** inclusief één maaltijd f 35,-

meer informatie bij leden van voorbereidingsgroep: o.a.

ds. Chr. van Andel Amsterdam 020-6768822

ir. N.M. Tramper Zeist 03404-18347

ds. G. de Lange Rotterdam 010-4225009

Ned. Geref. Kerk van Breda/ Rijsbergen

Ds. P. Kurpershoek, predikant te Assen, heeft voor het door de kerkeraad op hem uitgebrachte beroep bedankt.

Ned. Geref. Kerk van Eindhoven

De Ned. Geref. Kerk en de Chr. Geref. Kerk uit Eindhoven organiseren ook dit jaar campingevangelisatiewerk op camping 'De Rooye Asch' te Handel (N.B.).

Zij richten zich voornamelijk op kinderen en tieners. Er worden nog mensen gezocht in de periode van 18 juli t/m 15 augustus. Als jij ook één of twee weken van je vakantie meehelpen wilt, neem dan contact op met Erik de Ruiter, tel.: 040 - 449 761 of Trudy Moret, tel.: 040 - 550 383.

Cogma 'Uw vriend in den vreemde!'

Op verzoek van het Contact Orgaan Geref. Militairen en Alleenstaanden (Cogma) vermeld ik hieronder namen en adressen van christen-militairen en verdere alleenstaanden, werkzaam vóór en herstel van vrede en leniging van nood in de wereld, t.w.:

A.J. v.d. Berg reg.no. 68.08.25.119 1 (NL) UN Signal Bat. Det.110 Napo 90 3509 VP Utrecht veldp.

H.K. Blok reg.no. 71.11.15.283 NL VN VBD Bat. Det.110 Nap 90 3509 VP Utrecht veldp.

B.J. Grevers p.a. Min. v. Buitenl. Zaken Postbus 20061 2500 EB 's-Gravenhage.

Els Sutaryo t.a.v. Kirsten Koetsier Jalan Potogot 1V 87 Leger Kalong Bandung Indonesia.

José v.d. Stelt Sotaka Medical Centre Postbus 151 84101 Beer Sheva Israël.

R. v. Drimmelen a.b. H.Ms. Pygerhaai 3e klas Odops Marineno. 29838 Postbus 99999 1000 NB Amsterdam.

Jacolien de Jong p.a. Fam. Paliy Strada Albia Julia 38 4300 Tirgu Mures Roemenië.

Majoor L.G. Boogerd reg.no. 48.09.24.033 Det.900 Napo 92 3509 VP Utrecht veldp.

Sergt. A. Bijker reg.no. 67.08.13.017 NL D.E.T. K.L.U. Napo 77 3509 VP Utrecht veldp.

H.E. Holkenbrink Commando 3 FTORMO N.L. Det. reg.no. 72.10.03.138 37069 VILAFRANCA Di Verona Italië. Laat één of meerderen van hen eens iets van je horen door een briefje, kaart of iets dergelijks, opdat zij de gemeenschap der heiligen ook in afgelegene streken door het thuisfront mogen ervaren.

„De Here is mijn herder, mij ontbreekt niets”

Psalm 23

Op Vrijdag 30 April overleed mijn lieve man, onze lieve heit en pake

FOKKE DAM

geboren 10 November 1918

Buitenpost: J. Dam-Steltman
Oudwoude: Gosse en Jenny
Wytse, Hieke, Marlies, Hebe
Maastricht: Ynze en Corrie
Lidwine

Eringalaan 68
9285 TR Buitenpost

DE WERELD DRAAIT TOCH WEL DOOR.

MAAR WAAR STAAT UW KRANT BIJ STIL?

Het nieuws, de kranten, de dingen van de dag. De wereld draait wel door; zelfs al zou je er niet over schrijven. Maar waar staat uw krant bij stil?

Persvrijheid? Prima. Het Nederlands Dagblad neemt die vrijheid. Maar gebonden aan de Bijbel. Verbonden met mensen die daarnaar willen leven.

Een complete krant. Met het dagelijks nieuws. Veel ruimte voor religie en kerk. Constructief commentaar. Een gereformeerde ochtendkrant: scherp en schrap.

Wat denkt u van een vergelijkend waarden onderzoek? Neem, lees, proef en beproef. Een proefabonnement kost maar 14,-. Dan vindt u het Nederlands Dagblad vier weken lang, trouw bij u aan het ontbijt.

DE WERELD OP WAARDE

EEN KRANT LEER JE LEZEND PAS KENNEN.

Daarom neem ik een proefabonnement op het Nederlands Dagblad: vier weken lang thuisbezorgd voor 14,-. Ik betaal pas als ik uw acceptgiro heb ontvangen.

NAAM

ADRES

PC/WOONPLAATS

TELEFOONNUMMER

Stuur deze coupon in een envelop naar het NEDERLANDS DAGBLAD, Antwoordnummer 1004, 3770 VB Barneveld. Een postzegel is niet nodig. Of bel voor een proefabonnement: 03420-10720.

Nederlands Dagblad
Gereformeerd gezinsblad